

- NACRT -

**STRATEGIJA LOKALNOG RAZVOJA
PODRUČJA LAG-a UNA
2011-2013**

Koordinatori izrade Strategije:

**Tatjana Puškarić
Snježana Tomašević**

Autori:

**Tatjana Puškarić
Kristina Štimac
Snježana Tomašević**

**Predstavnici lokalnih zajednica kao radni tim za izradu Strategije
LAG-a UNA:**

**Milan Oblaković
Ana-Marija Vučić
Suzana Tumurad
Vesna Mastelić
Bernardin Barić
Vlado Stjepanović
Stevo Rušnov
Milica Ljubičić-Kepčija
Ivica Marić
Marija Mačković**

Poštovani,

pred Vama se nalazi Razvojna strategija Lokalne akcijske grupe UNA 2011-2013 koja obuhvaća područje sedam jedinica lokalne samouprave. Ključni dionici s navedenog područja, svjesni teških socio-ekonomskih prilika ali i gospodarskih izazova koje nosi vrijeme u kojem se nalazimo, zajednički su prionuli zahtjevnoj zadaći izrade strateškog razvojnog dokumenta.

Integriran pristup razvojnog planiranju ključan je za donošenje ovakvog razvojnog dokumenta usklađenog s trenutnim gospodarskim i društvenim kretanjima.

Razvojna strategija predstavlja značajan pomak u promišljanju lokalnog razvoja područja Lokalne akcijske grupe UNA, kroz koju je protkan novi pristup planiranju zasnovan na partnerstvu i konsenzusu svih ključnih dionika područja LAG-a UNA. Naši su ciljevi postići integrirani razvoj zajedničkog gospodarskog prostora temeljenog na razvoju konkurentne poljoprivrede i poduzetništva, čime bi se revitalizirao ruralni prostor te podigla razina kvalitete života ovdašnjih stanovnika, imajući na umu pri tome veliku pozornost posvetiti zaštiti jedinstvene, netaknute prirode i kulturno-povijesne baštine.

Strategija razvoja LAG-a UNA 2011-2013 rezultat je, kao što je već istaknuto, jednog iznimno zahtjevnog zadatka ali i polazna točka u pripremi novih aktivnosti usmjerenih ka realizaciji konkretnih razvojnih projekata koji će pridonjeti ostvarenju postavljenih ciljeva.

Pri samoj izradi Strategije, ideja je bila ujedno i angažirati sve raspoložive resurse koji jesu ili mogu postati nositelji ruralnog razvoja područja da sukladno svojim mogućnostima pridonesu ostvarenju ciljeva Strategije.

Držim da samo zajedničkim naporom svih nas koji živimo na ovom području, možemo ostvariti viziju razvojne strategije prema kojoj je područje LAG-a UNA

***Mi smo jedinstvena modro zelena oaza gostoljubivih domaćina uz prepune
trpeze domaćih proizvoda,
ukrašena niskom bisera povijesne baštine!***

Srdačno Vaš,

MILAN OBLAKOVIĆ,
predsjednik
Lokalne akcijske grupe UNA

Sadržaj:

UVOD	6
KRATAK OPIS SADRŽAJA DOKUMENTA	7
VIZIJA.....	7
PROCES IZRADE DOKUMENTA	8
OSNOVNA ANALIZA	9
1. Zemljopisni položaj i prirodne karakteristike.....	9
Položaj i osnovne prostorne karakteristike Sisačko – moslavačke županije	9
1. Površina LAG-a UNA.....	9
2. Struktura stanovništva.....	12
2.1. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti.....	12
2.2. Struktura stanovništva prema dobi i spolu.....	13
2.3. Struktura stanovništva prema završenoj školi.....	13
2.4. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima.....	14
2.5. Stopa nezaposlenosti na području LAG-a UNA.....	15
3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike.....	16
4. Gospodarstvo, poljoprivreda, turizam.....	17
4.1. Gospodarstvo	17
4.1.1. Uvod	17
4.1.2. Tradicionalni gospodarski sektori.....	18
4.1.3. Poduzetnički centri.....	18
4.1.4. Poduzetničke zone	18
4.1.4. Šumarstvo i drvoprerađivačka industrija.....	19
4.2. Poljoprivreda	21
4.3. Turizam	26
4.3.1. Turizam na području LAG-a UNA.....	26
4.3.2. Turistička infrastruktura	27
4.3.4. Manifestacije	28
4.3.5. Turistički potencijali	29
5. Zaštićene prirodne vrijednosti i povijesno-kulturna baština	30
5.1. Zaštićene prirodne vrijednosti.....	30
5.2. Povijesno-kulturna baština.....	33
6. Infrastruktura.....	37
6.1. Komunalna infrastruktura	37
6.1.1. Vodoopskrba	37
6.1.2. Prometna infrastruktura	39
6.1.3. Energetika	43
6.1.4. Odpad	43
7. Institucionalna infrastruktura	44
7.1. Obrazovanje	44
7.1.1. Predškolski odgoj	44
7.1.2. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje	44
7.1.3. Visokoškolsko obrazovanje.....	46
7.1.4. Obrazovni centar Spomen područja Jasenovac	46

7.2. Zdravstvo	46
7.3. Civilno društvo.....	47
<i>SWOT ANALIZA</i>	49
<i>STRATEŠKI CILJEVI</i>	51
<i>PRIORITETI, MJERE</i>	51
<i>METODOLOGIJA PRAĆENJA PROVEDBE STRATEGIJE</i>	53

UVOD

Strategija razvoja područja Lokalne akcijske grupe UNA 2011-2013 temeljni je dokument strateškog planiranja područja koje obuhvaća sedam jedinica lokalne samouprave: grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Majur, Jasenovac i Sunja. Dokumentom je izrađen plan održivog i ujednačenog razvoja cjelokupnog područja na kojem djeluje Lokalna akcijska grupa UNA, a usklađen je sa strateškim dokumentima na nacionalnom i regionalnom nivou: Strategijom regionalnog razvoja RH, pretprijetnim programom pod nazivom IPARD, IPA Programom prekogranične suradnje RH-BiH, te Županijskom razvojnom strategijom i Poljoprivrednom strategijom Sisačko-moslavačke županije. Provedbom Strategije razvoja područja Lokalne akcijske grupe UNA 2011-2013 pridonjet će se ostvarenju sva tri cilja definirana Strategijom regionalnog razvoja RH (*cilj1. razvoj županija i statističkih regija; cilj 2. razvoj potpomognutih područja; cilj3. razvoj pograničnih područja*), kao i ciljevima definiranim Županijskom razvojnom strategijom Sisačko-moslavačke županije. S obzirom da je poljoprivreda vrlo važna gospodarska grana na cijelom području LAG-a UNA, u Strategiji LAG-a UNA stavljen je vrlo važan naglasak na daljnjem unaprjeđenju poljoprivredne proizvodnje što je u izravnoj vezi s prioritetima pretprijetnog programa IPARD, kao i prioritetima Poljoprivredne strategije Sisačko-moslavačke županije. Također vrlo važno je istaknuti kako gotovo cijelo područje LAG-a UNA graniči s Republikom Bosnom i Hercegovinom, te da je kroz prioritete postavljene Strategijom moguće kreirati brojne prekogranične projekte čija bi realizacija trebala pridonijeti provedbi Programa prekogranične suradnje RH-BiH.

Pri izradi Strategije razvoja područja Lokalne akcijske grupe UNA 2011-2013 s velikom pažnjom su promatrane trenutne vrlo teške socio-ekonomske prilike, te u skladu s potrebama su osmišljeni ciljevi, prioriteti i mjere, provedba kojih treba pridonijeti općem razvoju cijelog područja.

Strategijom je postavljen jasan strateški okvir u kojem svi dionici društva imaju mogućnost ravnopravno osmišljavati i kreirati aktivnosti odnosno projekte s ciljem poboljšanja kvalitete života u kraju gdje žive, te time upravljati njegovim razvojem.

Vrlo važno je istaknuti kako su pri izradi dokumenta, ravnopravno sudjelovali predstavnici sva tri sektora društva- javnog, privatnog i civilnog. Njihovo je sudjelovanje temeljeno na načelu partnerstva, te je na načelu konsenzusa, zajednički osmišljena vizija budućnosti područja koju je moguće postići pravodobnim, učinkovitim i usklađenim djelovanjem.

Vjerojatno je da će se s vremenom pojaviti potreba ažuriranja nekih od dijelova Strategije, zbog realizacije nekih njenih dijelova, no vizija kao i njeni ciljevi su dugoročno definirani elementi.

Izrada samog dokumenta je izuzetno složen proces, no nastojalo se da on bude razumljiv široj javnosti u svakom svom segmentu.

Strategija je rezultat gotovo jednogodišnjeg odgovornog rada predstavnika javnog, privatnog i civilnog društva, izabranih prema LEADER načelu koji su tvorili radnu grupu. Radna grupa uzela je u obzir zajedničke interese stanovništva, provela konzultacijski proces na lokalnoj razini, te izradom Strategije postavila temelj budućih aktivnosti svih dionika koji djeluju na području LAG-a UNA, aktivnosti koje će biti usmjerene ka domaćim i stranim izvorima financiranja namijenjenih ruralnom razvoju.

KRATAK OPIS SADRŽAJA DOKUMENTA

Strategijom razvoja područja Lokalne akcijske grupe UNA 2011-2013 definirani su ciljevi usmjereni ka ruralnom razvoju područja, jačanju i očuvanju njegovih potencijala, te zaustavljanju procesa depopulacije i starenja stanovništva.

Strategija je namijenjena svim dionicima društva, uključenima u razvojne projekte, a čije će djelovanje biti usmjereno sveopćem društveno-gospodarskom boljitku. Ujedno se podupire jačanje prekogranične suradnje, temeljeno na zajedničkim inicijativama. Strategija je smjernica razvojnim projektima, a ujedno cilj joj je mobilizirati sve raspoložive razvojne resurse u službu napretka, gospodarskog prosperiteta, smanjenja stope nezaposlenosti, te učinkovitog korištenja domaćih i međunarodnih fondova.

Stoga je radna grupa prema unaprijed dogovorenoj metodologiji, pripremila strateški dokument sadržaja kako slijedi:

- SWOT analizu područja Lokalne akcijske grupe UNA (snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje)
- osnovnu analizu stanja na području LAG-a
- razvojnu viziju
- strateške ciljeve, te razrađene prioritete i mjere
- popis projektnih ideja
- plan provedbe
- metodologiju praćenja i vrednovanja provedbe

Osnovna analiza Strategije daje sliku stanja u trenutku kada je pripremana, a ujedno prikazuje i ključne probleme odnosno potrebe područja Lokalne akcijske grupe UNA koje su objedinjenje u sljedećim poglavljima:

1. Zemljopisni položaj i prirodne karakteristike
2. Struktura stanovništva
3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike
4. Gospodarstvo, poljoprivreda, turizam
5. Zaštićene prirodne vrijednosti i kulturno-povijesna baština
6. Infrastruktura
7. Institucionalna infrastruktura

Kao što je već spomenuto, na kraju svakog poglavlja nalaze se ključni problemi. Temeljem podataka iznesenih u osnovnoj analizi, izrađena je SWOT analiza (analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji) koja je definirala razvojne potencijale (više na strani 53 ovog dokumenta).

Pomoću osnovne i SWOT analize definirana je vizija područja LAG-a UNA, te strateški ciljevi:

CILJ 1. Integriran razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti

CILJ 2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života

CILJ 3. Održivo upravljanje okolišom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom

VIZIJA

**Mi smo jedinstvena modro zelena oaza
gostoljubivih domaćina uz prepune
trpeze domaćih proizvoda,
ukrašena niskom bisera povijesne baštine!**

PROCES IZRADE DOKUMENTA

Strategija Lokalne akcijske grupe UNA rezultat je odgovornog promišljanja o poticanju planski orijentiranog ruralnog razvoja područja. Članovi LAG-a UNA su zajednički pristupili ovom ozbiljnom zadatku nastojeći izgraditi drštveni konsenzus o razvojnim pitanjima. Cjelokupni dokument pripremljen je na temelju partnerstva i suradnje, ravnopravno uvažavajući stavove i mišljenje svih stanovnika s područja cijelog LAG-a UNA. Koraci pri izradi dokumenta, kao i konzultacijski proces održani su kako slijedi:

Datum	Mjesto	Događaj
4. studenoga 2011.g.	Dvor	održana 1. sjednica Upravnog odbora LAG-a UNA na kojoj je postignut konsenzus oko nužnosti izrade strateškog dokumenta lokalnog razvoja, te je dogovorena metodologija izrade Strategije LAG-a UNA, kao i sama struktura dokumenta izrade
22. studenoga 2010. g.	Majur	održana 2. sjednica Upravnog odbora LAG-a UNA na kojoj su analizirani dostavljeni podaci za poglavlje Osnovna analiza Strategije LAG-a UNA, te pripremljena SWOT analiza područja
15. veljače 2011.g.	Hrvatska Kostajnica	održana 3. sjednica Upravnog odbora LAG-a UNA na kojoj je pripremljen nacrt ciljeva, prioriteta i mjera Strategije LAG-a UNA
15. veljače 2011.g.	Hrvatska Kostajnica	održana 2. sjednica Skupštine LAG-a UNA na kojoj je primljeno u članstvo područje općina Sunja i Jasenovac, te su predloženi termini konzultacijskog procesa; ujedno analizirana sva do tada izrađena poglavlja Strategije
10. ožujka 2011. g.	Dvor	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Dvor
15. ožujka 2011. g.	Hrvatska Dubica	održana 4. sjednica Upravnog odbora LAG-a UNA na kojoj su prisutni upoznati s metodologijom razrade mjera, te je napravljen prijedlog mjera Strategije LAG-a UNA
31. ožujka 2011. g.	Majur	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Majur
1. travnja 2011. g.	Hrvatska Kostajnica	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Grada Hrvatska Kostajnica
28. travnja 2011. g.	Sunja	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Sunja
29. travnja 2011. g.	Donji Kukuruzari	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Donji Kukuruzari
19. svibnja 2011. g.	Jasenovac	javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine Jasenovac
19. svibnja 2011.g	H. Kostajnica	Javno predstavljanje Strategije i konzultacije provedene za područje Općine H. Dubica
		pisani komentari obrađeni, te inkorporirani u tekst strateškog dokumenta
		jednoglasno usvojen dokument pod nazivom Strategije LAG-a UNA na Skupštini LAG-a

OSNOVNA ANALIZA

1. Zemljopisni položaj i prirodne karakteristike

Položaj i osnovne prostorne karakteristike Sisačko – moslavačke županije

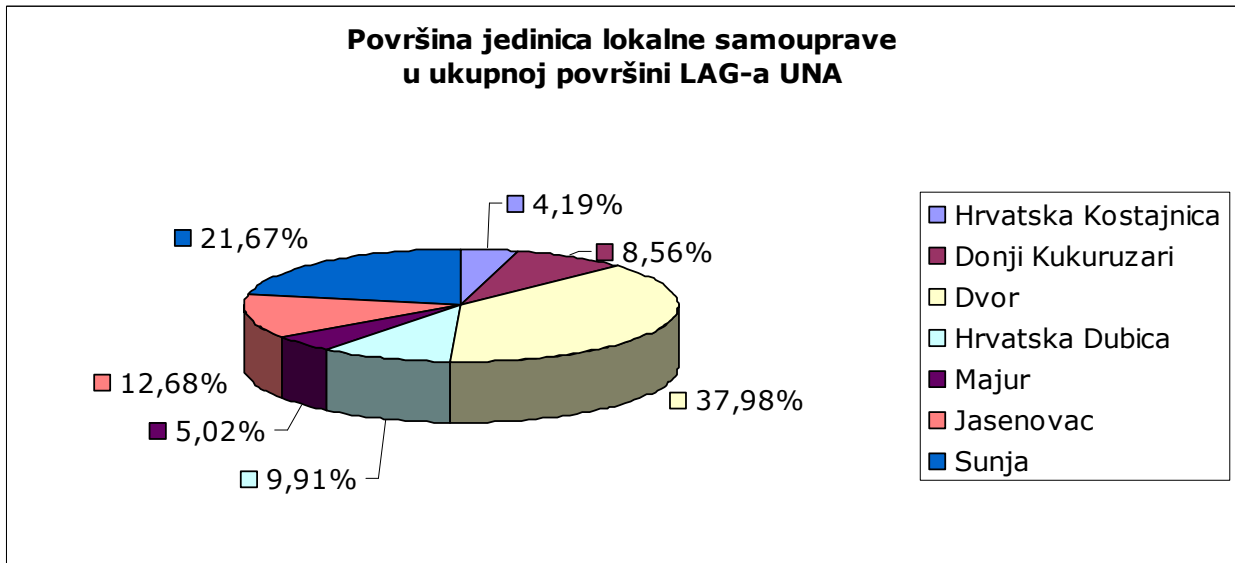
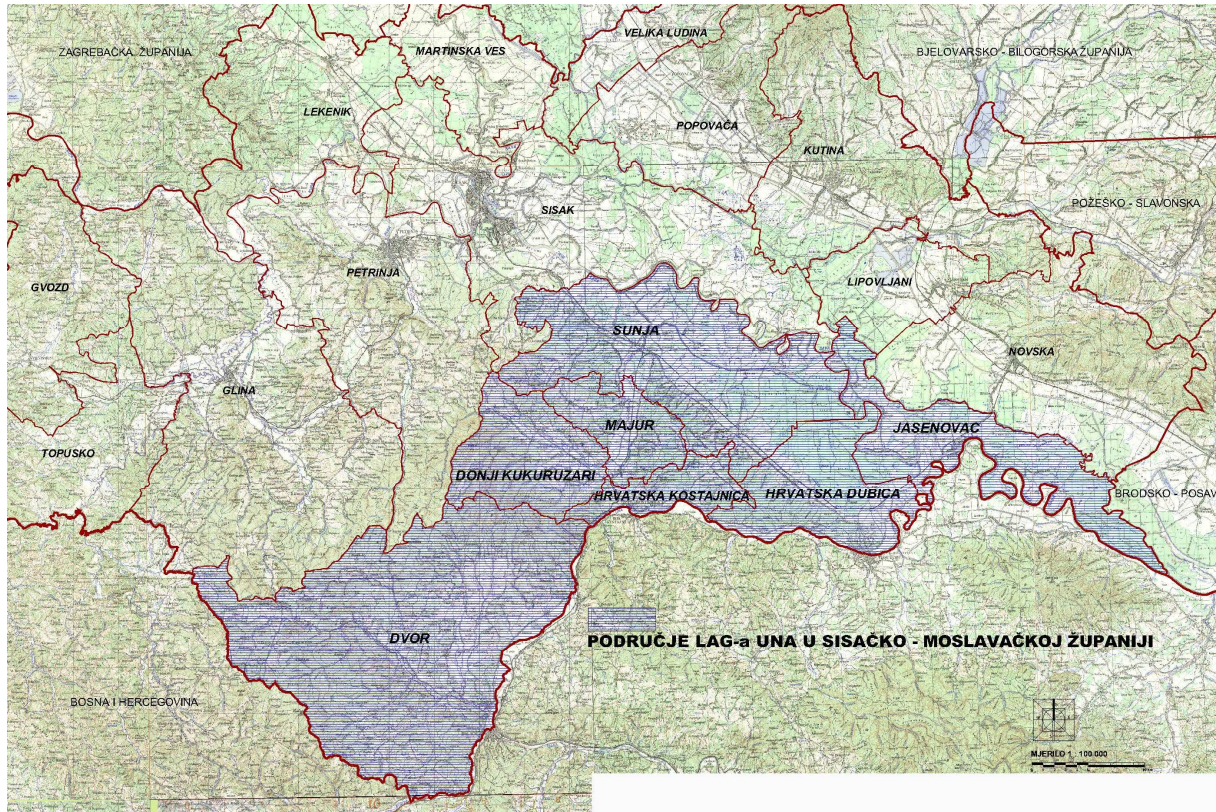
Područje LAG-a UNA nalazi se u Sisačko-moslavačkoj županiji, koja je druga po veličini hrvatska županija sa površinom od 4 467,55 kvadratnih kilometara. SMŽ pokriva 7,89 % teritorija Republike Hrvatske. Na jugu graniči s Bosnom i Hercegovinom gdje je većim dijelom prirodna granica rijeka Una. Na zapadu graniči s Karlovačkom županijom, na sjeverozapadu sa Zagrebačkom županijom, na sjeveroistoku s Bjelovarsko-bilogorskom županijom, dok na istoku graniči s Požeško-slavonskom i Brodsko-posavskom županijom. Prema popisu stanovništva iz 2001.g. županija je u 6 gradova i 19 općina imala 183 730 stanovnika, a prosječna naseljenost iznosila je 42 stanovnika po kvadratnom kilometru. Administrativno i političko središte županije je Sisak.

Slika 1. Položaj Sisačko-moslavačke županije unutar teritorija Republike Hrvatske

1. Površina LAG-a UNA

- Područje Lokalne akcijske grupe UNA jugoistočni je dio Sisačko – moslavačke županije, te zauzima površinu od 1 329,20 km², što čini 29,75% površine Sisačko-moslavačke županije odnosno 2,34 % ukupnog kopnenog teritorija Republike Hrvatske. U strukturi ukupne površine, najveći udio čine poljoprivredne površine (52%), zatim slijede šumsko zemljište (44%) i neplodne površine (4%). Takva povoljna struktura zemljišta predstavlja značajan gospodarski resurs za mikroregiju.

Područje LAG-a UNA čini 7 jedinica lokalne samouprave – Grad Hrvatska Kostajnica, te općine Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Majur i Sunja, ukupne površine 1.329,2 km².

Slika 2. Položaj područja LAG-a UNA unutar Sisačko-moslavačke županije

Jedinica lokalne samouprave	Hrvatska Kostajnica	Donji Kukuruzari	Dvor	Hrvatska Dubica	Majur	Jasenovac	Sunja	Ukupno
Površina (km ²)	55,40	113,80	504,90	131,70	66,70	168,50	288,20	1329,20

Udio u površini LAG-a UNA (%)	4,17	8,56	37,99	9,91	5,02	12,68	21,68	100,00
Udio u površini SMŽ (%)	1,24	2,55	11,31	2,95	1,50	3,77	6,45	29,75

Tablica 1. Površine jedinica lokalne samouprave na području LAG-a UNA

Grad Hrvatska Kostajnica

Grad Hrvatska Kostajnica i njeno područje reljefno čine dvije prostorne cjeline:

- na jugu nizinski prostor uz rijeku Unu,
- na zapadu i sjeveru blago brežuljkast teren istočnih obronaka Zrinske gore.

Uočljiva specifičnost područja je i njen granični karakter, s rijekom Unom kao graničnom rijekom sa susjednom Bosnom i Hercegovinom, koja ujedno može predstavljati i razvojnu prednost, bez obzira što to ujedno znači i bolju koordiniranost u zadanom prostoru.

Područje Grada Hrvatske Kostajnice možemo promatrati i kroz tri hidrogeološke jedinice:

- brdovito i brežuljkasto područje izgrađeno od stijena starijih od tercijara;
- brežuljkasto i brdovito područje izgrađeno od stijena tercijarne i kvartarne starosti i
- ravničarsko područje izgrađeno od plioceanskih i kvartarnih naslaga.

Površina Grada Hrvatska Kostajnica je 55,4 km četvornih), te je po površini najmanja u Sisačko – moslavačkoj županiji i zauzima samo 1,24 % od ukupnog teritorija Županije.

Općina Donji Kukuruzari

Općina Donji Kukuruzari prostire se na 113 km² površine. Nalazi se na južnom dijelu Sisačko-moslavačke županije i graniči sa gradovima Hrvatska Kostajnica na jugoistoku i Petrinja na zapadu, te općinama Dvor na jugu i Majur na istoku. To je kraj valovitog pobrđa Banovine, dijelova gorskog trupa Zrinske gore i njenih pristanaka s kotlinastim proširenjem u dolini rijeke Sunje. Najveći dio su obradive površine, a pod šumom se nalazi 37,5 % površine. Općina Donji Kukuruzari pripada kategoriji manjih općina u sastavu Sisačko-moslavačke županije i pripada graničnom području županije.

Općina Dvor

Općina Dvor se nalazi u jugoistočnom dijelu Sisačko-moslavačke županije (zauzima 11,3% teritorija županije), a zauzima površinu od 504,9 km kvadratnih te predstavlja po veličini drugu općinu u Hrvatskoj. Kroz općinu prolaze važne cestovne komunikacije (Karlovac-Glina-Dvor i Novska-Jasenovac-Hrvatska Kostajnica-Dvor). Prometni pravac koji povezuje Zagreb s Dvorom najkraći je pravac od Zagreba prema srednjem Jadranu. Kroz mjesto Volinja prolazi Unska pruga: smjer Zagreb-Novri-Sarajevo se koristi, a trenutačno nije u funkciji u cijeloj svojoj dužini krak pruge prema Splitu.

Općina Hrvatska Dubica

Općina Hrvatska Dubica smještena je na kontaktnom području pobrđa – Dubička brda i ravnice uz rijeke Unu i Savu, gdje su uz glavne prometne pravce nastala naselja. Hrvatska Dubica je prometno povezana državnom cestom D 47 s Hrvatskom Kostajnicom i Jasenovcem te državnom cestom D 224 sa Sunjom i Siskom. Magistralna željeznička pruga pravcem Sisak – Sunja – Novska prolazi sjeverno od naselja Hrvatska Dubica oko 4 km. Željezničku stanicu koristi naselje Hrvatska Dubica, kao i šira okolica (Cerovljani i Baćin).

Značaj općine Hrvatska Dubica sa svojih šest naselja je u njezinim prirodnim potencijalima i resursima koji najviše dolaze do izražaja u poljodjelstvu, ratarstvu i stočarstvu kao osnovnim djelatnostima ovog područja. Općina je dobro povezana sa susjednim općinama Sunjom i Jasenovcem te Gradom Hrvatskom Kostajnicom.

Područje općine Hrvatska Dubica nalazi se u graničnom području na južnom dijelu Sisačko-moslavačke županije uz granicu s Bosnom i Hercegovinom.

Općina Jasenovac

Općina Jasenovac smještena je na krajnjem sjeveroistočnom dijelu Sisačko-moslavačke županije. To je nizinski prostor kontinentalne klime, okružen rijekama Trebežom, Savom,

Unom i Strugom, sa svojih deset naselja smještenih na 168,5 km². Općina Jasenovac se nalazi u 1. Skupini područja od posebne državne skrbi, pogranična je općina na raskrižju vodenog, cestovnog i željezničkog prometa.

Gotovo cijelo područje općine nalazi se u Parku prirode Lonjsko polje sa bogatom kulturnom, prirodnom i povijesnom baštinom.

Upravno, kulturno i prometno središte općine je Jasenovac, naselje smješteno na ušću rijeke Une u Savu. Naselje Jasenovac udaljeno je samo 8 km od čvorišta Novska na X paneuropskom koridoru Posavske autoceste Ljubljana- Bregana- Zagreb- Lipovac.

Općina Majur

Općina Majur ima površinu od 66,72 km². U sastavu Općine Majur ima 11 naselja. Općina Majur na sjeveru i istoku graniči sa Općinom Sunja, na jugu sa Gradom Hrvatska Kostajnica, a na zapadu sa Općinom Donji Kukuruzari.

Općina Sunja

Općina Sunja ima površinu od 288,25 km², te zauzima 6,45 % od ukupnog teritorija Županije. U sastavu Općine Sunja je 41 naselje. U zadnjih deset godina Općina znatni pad broja stanovnika - za otprilike 33 %. S geoprometnog gledišta područje Općine Sunja nalazi se na rubnom dijelu glavnog uzdužnog prometnog pravca Središnje i Istočne Hrvatske, pri čemu kroz naselje Sunja prolazi i jedan važan segment tog pravca - željeznička pruga Zagreb-Sisak-Novska. Koridor željezničke pruge valoriziran je Strategijom i Programom prostornog razvitka Republike Hrvatske, kao i Prostornim planom Sisačko-moslavačke županije.

2. Struktura stanovništva

2.1. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti

Na području LAG-a živi 24.133 stanovnika¹ u 154 naselja², što čini 13,02% ukupnog broja stanovnika Sisačko-moslavačke županije.

Demografsko kretanje stanovnika Sisačko-moslavačke županije je negativno, broj stanovnika je između zadnja dva popisa manji za 26,2%, a na području LAG-a za čak 46,7%. Uzroci negativnog trenda su ratna zbivanja, te proces deruralizacije.

Prosječna gustoća naseljenosti je 18,2 stanovnika/km², što je znatno manje od gustoće naseljenosti Sisačko-moslavačke županije (41,5 stanovnika/km²) i Republike Hrvatske (78,4 stanovnika/km²).

Broj i gustoća stanovnika područja LAG-a

Prostorna jedinica	Površina (km²)	Broj stanovnika (1991.)	Broj stanovnika (2001.)	Razlika 1991./2001.	Gustoća naseljenosti 2001. (st/km²)
REPUBLIKA HRVATSKA	56.602,9	4.784.265	4.437.460	-7,2%	78,4
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	4.463,1	251.332	185.387	-26,2%	41,5
PODRUČJE LAG-a	1.322,9	45.314	24.133	-46,7%	18,2
Hrvatska Kostajnica	55,4	4.996	2.746	-45,0%	49,6
Donji Kukuruzari	113,8	3.063	2.047	-33,2%	18,0
Dvor	504,9	14.555	5.742	-60,5%	11,4
Hrvatska Dubica	131,7	4.237	2.341	-44,7%	17,8

¹ prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz popisa stanovništva 2001

² popis svih naselja LAG-a UNAA nalazi se kao prilog 1 ovog dokumenta

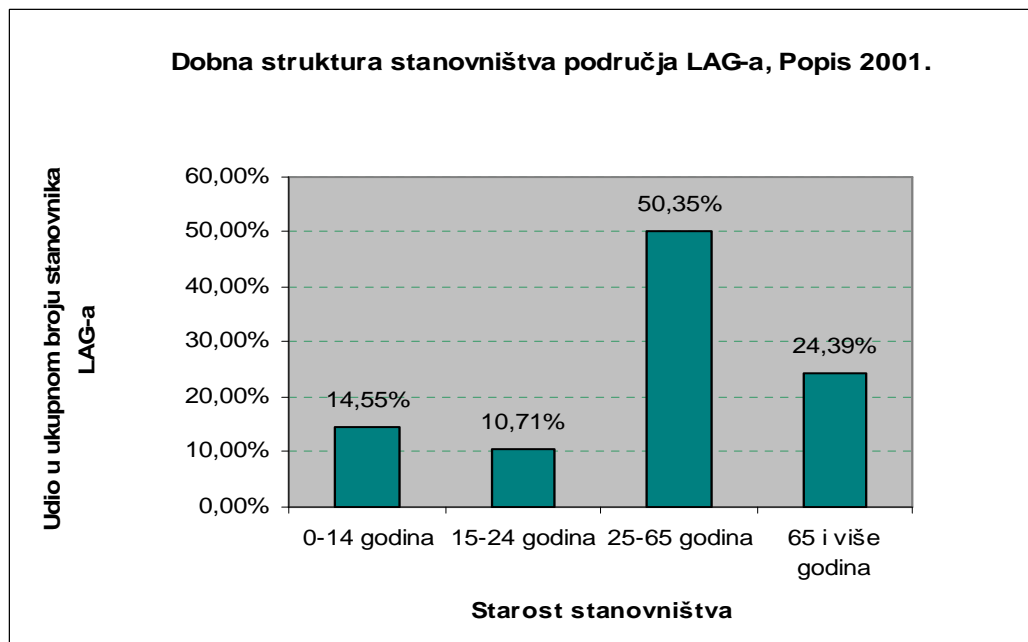
Jasenovac	168,5	3.599	2.391	-33,6%	14,7
Majur	66,7	2.555	1.490	-41,7%	22,3
Sunja	288,2	12.309	7.376	-40,1%	25,6

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 2. Broj i gustoća stanovnika LAG-a UNA

2.2. Struktura stanovništva prema dobi i spolu

Dobna struktura stanovništva područja LAG-a ukazuje na dominaciju udjela radno sposobnog stanovništva u dobi od 15 do 65 godina starosti (61,06%), što je neznatno manje od udjela u Sisačko-moslavačkoj županiji (65,48%). Udio stanovništva starog 65 godina i više je 24,39%, što ukazuje na problem starenja stanovništva.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 3. Dobna struktura stanovništva

Od ukupnog broja stanovnika područja LAG-a 52,08% su žene, a 47,92% su muškarci.

2.3. Struktura stanovništva prema završenoj školi

Prema razini obrazovanja struktura stanovništva LAG-a je izrazito nepovoljna. Oko 52,1% stanovništva ima završenu samo osnovnu školu (od njih polovica nema potpuno osnovnoškolsko obrazovanje), a 34% ima završenu srednju školu (uključujući gimnaziju). Više i visoko školovanje ima samo 4% ukupnog stanovništva, što je manje od županije gdje je udio 8% i znatno manje od RH gdje je udio 12%.

Također je primjetan veći udio ženske populacije koja nema nikakvu završenu školu ili ima završeno do tri razreda osnovne škole. Primjetan je i veći udio muške populacije sa završenom srednjom školom (45,3%) u odnosu na žensku populaciju (23,9%), dok su u ostalim razinama obrazovanja podjednako zastupljeni.

Stanovništvo staro 15 i više godina prema završenoj školi, Popis 2001.

	Ukupno područje LAG-a	Muškarci	Žene	Ukupno %	Muškarci %	Žene%
Stanovništvo staro 15 godina i više	20621	9734	10887	100,0%	100,0%	100,0%
Bez škole	1947	274	1673	9,4%	2,8%	15,4%
1-3 razreda osnovne škole	2215	771	1444	10,7%	7,9%	13,3%
4-7 razreda osnovne škole	3496	1401	2095	17,0%	14,4%	19,2%
Osnovna škola	5037	2416	2621	24,4%	24,8%	24,1%
Srednja škola	7016	4409	2607	34,0%	45,3%	23,9%
Viša škola, I. (VI.) stupanj fakulteta i stručni studij	429	223	206	2,1%	2,3%	1,9%
Fakultet, umjetnička akademija i sveučilišni studij	402	200	202	1,9%	2,1%	1,9%
Magisterij	7	4	3	0,03%	0,04%	0,03%
Doktorat	3	2	1	0,01%	0,02%	0,01%
Nepoznato	69	34	35	0,3%	0,3%	0,3%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001.

Tablica 3. Stanovništvo starije od 15 god prema završenoj razini obrazovanja

2.4. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima

Od ukupnog broja stanovništva na području LAG-a UNA oko 48% živi od rođenja u istom mjestu dok je ostatak doselio iz drugih naselja, od toga 55% iz drugih naselja u RH, a 45% iz inozemstva. Najveća imigracija stanovništva zabilježena je na području Općine Donji Kukuruzari gdje je od ukupnog broja stanovništva oko 62% doseljeno iz Bosne i Hercegovine.

Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, Popis 2001.

Ukupan broj stanovnika	Od rođenja u istom naselju	Ukupno doseljeno u naselje stanova	Doseljeno iz drugih naselja/općina/ gradova u RH	Doseljeno iz inozemstva	iz Bosne i Hercegovine	iz ostalih zemalja	Nepoznato

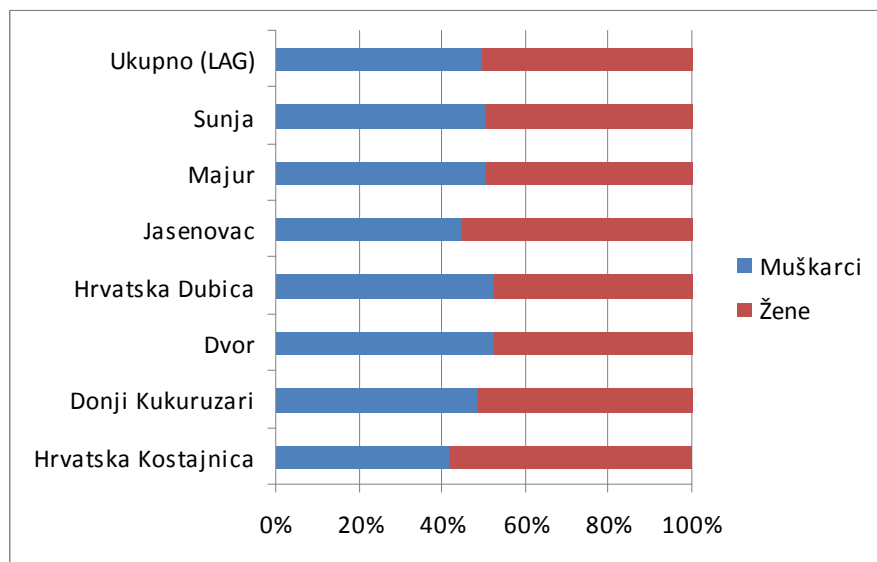
SMŽ	185.387	93.709	91.553	64.949	26.131	23.092	3.039	473
PODRUČJE LAG-a	24.133	11.686	12.429	6.811	5.542	5.241	301	76
Hrvatska Kostajnica	2.746	1.373	1.373	806	557	514	43	10
Donji Kukuruzari	2.047	506	1.539	272	1.265	1.258	7	2
Dvor	5.742	2.951	2.789	2.176	599	537	62	14
Hrvatska Dubica	2.341	1.118	1.220	379	830	805	25	11
Jasenovac	2.391	1.483	907	624	269	244	25	14
Majur	1.490	745	740	504	234	229	5	2
Sunja	7.376	3510	3861	2.050	1788	1654	134	23

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001.

Tablica 4. Stanovništvo prema migracijskim obilježima

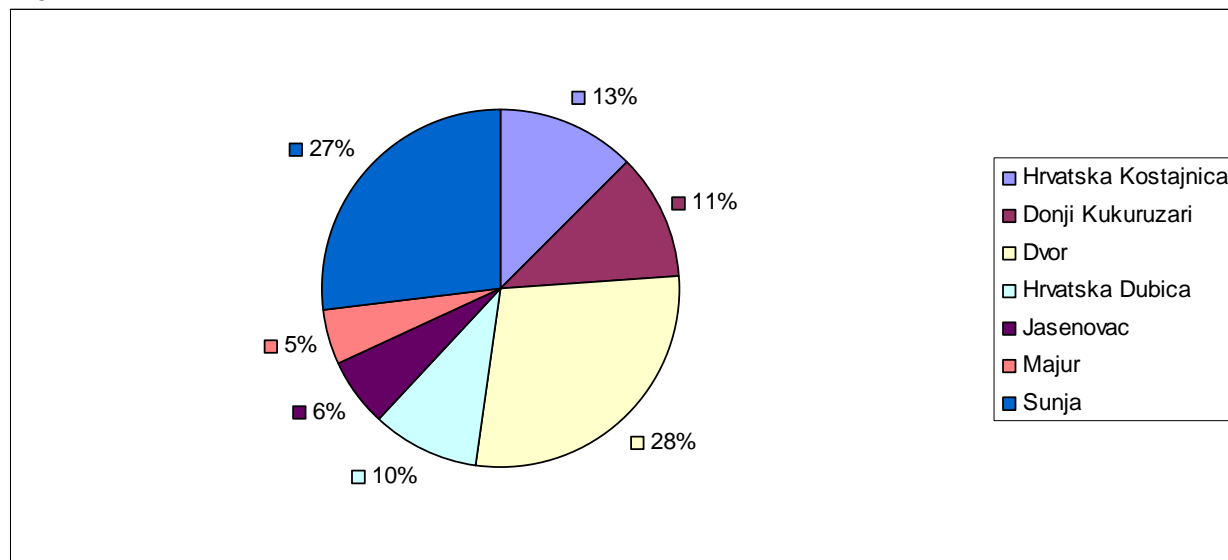
2.5. Stopa nezaposlenosti na području LAG-a UNA

Koncem siječnja 2011. godine na području Loklane akcijske grupe UNA u evidenciji nezaposlenih Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, Područnih službi Kutina i Sisak bilo je 3 286 nezaposlenih osoba od kojih je gotovo podjednak broj muškaraca i žena – 1631 muškarac te 1655 žena.

U odnosu na siječanj 2010. godine (3 167 nezaposlena osoba), zabilježeno je povećanje nezaposlenosti za 1,04%.

Najveća nezaposlenost na području LAG-a UNA je u Dvoru i Sunji, dok je najmanja u Majuru.

Broj nezaposlenih prema obrazovnoj stukturi na području LAG-a UNA izgleda kako slijedi:

Ključni problemi:

- *izrazito negativna demografska kretanja*
- *zamjetan proces starenja stanovništva*
- *prisutan proces propadanja seoskih sredina, te odljev mlađe populacije*
- *nedovoljno poticajnih razvojnih projekata za zadržavanje i zapošljavanje mladih osoba*
- *nepovoljna obrazovna struktura radne snage*
- *visoka stopa nezaposlenosti*
- *struktura nezaposlenih po obrazovanju nepovoljna*

3. Osnovne klimatske i pedološke karakteristike

Područje Grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Majur i Sunja pripada klimatskom tipu s izrazito kontinentalnim odlikama podneblja, s prosječnom godišnjom temperaturom zraka između 12°C i 15°C. Srednja temperatura zraka za najtopliji mjesec (srpanj) uz Unu iznosi oko 21°C, a u brdskim krajevima oko 20°C. Srednja temperatura zraka za najhladniji mjesec (siječanj) oko -1°C. Prosječna godišnja količina padalina iznosi od 1 000-1 250 mm.

Podneblje pripada umjereno kišnom području s izrazitim, ali ne vrlo dugim, hladnim razdobljem godine.

Relativna vlaga zraka kreće se tijekom godine između osrednje do jako visoke (prosječno 78%).

Prema pedološkoj karti Sisačko-moslavačke županije postoji pet kategorija tla razvrstanih prema pogodnostima za korištenje. Promatrano pojedinačno, u svakoj od sedam jedinica lokalne samouprave – članica Lokalne akcijske grupe UNA, postoje neke od kategorija. No ako se promatra cjelokupno područje – područje grada Hrvatske Kostajnice, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Majur i Sunja, tada nalazimo 5 kategorija tla:

I. kategorija su tla vrlo dobrih fizikalnih i kemijskih svojstava. Pogodna su za uzgoj svih kultura kojima odgovara podneblje. Površine u ovoj kategoriji tla treba koristiti isključivo za poljodjelstvo, a samo izuzetno za neke druge namjene.

II. kategorija su tla također dobrih fizikalnih i kemijskih svojstava: duboka, pretežno ravnog reljefa. Izbor kultura je zbog utjecaja podzemnih i poplavnih voda ograničen vodnim režimom. Korištenje ove kategorije tla trebalo bi također usmjeriti gotovo isključivo na poljodjelstvo, naročito nakon melioracije.

III. kategorija tala je razmještena najviše u nizinskom dijelu. Težak mehanički sastav tla ove kategorije ograničava poljoprivrednu proizvodnju što znači da se ne isplati usmjerenje na intenzivnu proizvodnju pa bi osnovna namjena bila: ekstenzivno poljodjelstvo.

Neujednačenost je svojstvo i IV. kategorije koja se uglavnom poklapa s područjima pokrivenim šumom. Karakteristika mu je slijedeća: velika raznolikost, skeletnost (i do 30% kamena i šljunka), nepovoljna kemijska svojstva (pretežito kisela tla što opet može biti i prednost jer je vrlo pogodno za razvoj pitomog kestena) i slaba dreniranost. Zbog kiselosti se ova kategorija tla pokazuje, kao pogodna za uzgoj pitomog kestena. Primjer je područje Grada Hrvatske Kostajnice, te općina D. Kukuruzari i Dvor gdje se nalaze kvalitetne šume pitomog kestena.

V. kategoriju tala određuju trajna ograničenja u dubini, skeletnosti i reljefu. Namjena u korištenju je usmjerena pretežno na šumarstvo uz približnu procjenu do 15% za poljodjelstvo (livade i stočarstvo).

U sveukupnoj sintezi temeljem prirodne osnove zbirno se razlikuju 3 osnovne kategorije:

- I. kategorija - visoke pogodnosti za poljodjelstvo³
- II. i III. kategorija - uvjetno pogodne za poljodjelstvo
- IV. i V. kategorija - samo djelomično pogodna za poljodjelstvo, a uglavnom ih treba tretirati kao šumska tla.

4. Gospodarstvo, poljoprivreda, turizam

4.1. Gospodarstvo

4.1.1. Uvod

Područje LAG-a UNA pretrpjelo je teška razaranja tijekom Domovinskog rata, što se odrazilo i na gospodarstvo toga područja. Predratna gospodarska osnova bila je temeljena na većem broju velikih poduzeća⁴ koja su osiguravala punu zaposlenost. Gotovo sve velike tvrtke su propale, djelomično kao posljedica ratno/poratnih devastiranja opreme i objekata, dijelomično zbog gubitka kvalificirane radne snage, te zbog gubitka tržišta uzrokovanog prekidom proizvodnje.

U konačnici, regija je kraj ratnih razaranja dočekala sa strukturnim demografskim promjenama, visokom stopom nezaposlenosti. Takvo stanje nije moguće promijeniti u kratkom vremenskom razdoblju. Stoga je gospodarska situacija, promatrana kroz stope nezaposlenosti, strukturu stanovništva, razinu dosegnute gospodarske aktivnosti, još uvijek vrlo teška. No pri tome, činjenica je da je trend pozitivan, u smislu da se:

- svake godine pojavljuje sve više uspješnih poduzetničkih ideja - od uspješno pokrenutih konkurentnih OPG-a s inovativnim, tržišno orijentiranom poljoprivrednom proizvodnjom⁵, do primjera uspješnog restrukturiranja i pokretanja suvremenih, tržišno konkurentnih industrija u sektorima za koje regija ima komparativne prednosti (drvoprerađivačka industrija⁶, stočarstvo⁷, i dr.); te da je
- sve šire su prepoznate mogućnosti razvoja područja⁸,
 - koja se temelji na komparativnim prednostima regije (jedinствена Una; značajni poljoprivredni resursi i potencijal za brojne proizvode dodane

³ Karte pogodnosti tla za ratarstvo (slika4) i povrtlarstvo (slika5) nalaze se kao Prilog 2 ovog dokumenta

⁴ Npr. Pounje u Hrvatskoj Kostajnici 1700, Šamarica u Dvoru 500, TPS u Kostajnici 700 i dr.

⁵ Npr. ekološka proizvodnja lavande na OPG Račić; veća grupa pčelara koji sebe vide u ekološkom pčelarstvu.

⁶ Npr. drvna industrija Galeković u Majuru, koja svoje visokokvalitetne finalne proizvode izvozi po tržištima Europe, Azije

⁷ Farma Jelas u Hrvatskoj Dubici, s najvećom ekološkom proizvodnjom mesa u široj regiji

⁸ SMŽ je u svojim strateškim dokumentima prepoznala komparativne prednosti područja, te sustavno potiče oživljavanje turističke ponude u ruralnom prostoru, uključujući i Pounje

vrijednosti – kesten, šljiva, eko goveda u nizini, eko svinje u šumi; turistički atraktivan prirodni krajobraz i veliki potencijal za turističke proizvode temeljene na dugoj povijesti naseljenosti prostora, te još uvijek postojeću ruralnu tradiciju i tradicijsku poljoprivrednu proizvodnju koja je idealni temelj za nadogradnju širokog spektra turističkih proizvoda u zajedničkom okviru eko-ruralnog turizma; nezaposlena radna snaga, tradicionalni ruralni način života)

- o koje uvažavaju trenutno stanje, ali i trendove globalne ekonomije. Kao glavne strateške smjernice razvoja nameću se: 1) podizanje konkurentnosti poljoprivrede kroz ekološku proizvodnju i proizvodnju prepoznatljivih visokokvalitetnih proizvoda; 2) razvoj palete turističke ponude u zajedničkom okviru eko-ruralnog turizma, kao nadogradnje na postojeću tradicijsku poljoprivredu; a 3) sve u kontekstu zaštićenog područja regionalnog parka Una; 4) s razvojem konkurentnog malog i srednjeg poduzetništva, u prvom redu u sektorima u kojima regija ima komparativne prednosti i tradiciju (drvoprerađivačka i prehrambeno prerađivačka industrija).

4.1.2. Tradicionalni gospodarski sektori

Povijesno gledajući, gospodarstvo područja se razvijalo prilagođavajući se postojećem resursu i tradiciji. Tako su se razvile tri gospodarske grane s prepoznatljivim, međusobno donekle različitim profilima. Na cijelom području dominira sektor poljoprivrede i šumarstva, na koje je naslonjena prerađivačka industrija. Prerađivačka industrija razvijena iz tradicije obrtništva (npr. tvornica poljoprivrednih alatki u Kostajnici osnovana početkom 20. stoljeća i sl.). Područje Dvora tradicionalno ima razvijenu drvnoprerađivačku industriju, kao i proizvodnju temeljenu na korištenju mineralnih sirovina. Zamjetan je i porast broja obiteljsko poljoprivrednih gospodarstava. Središnje područje oko Kostajnice ima razvijeniju urbanu fizionomiju, koja se razvila za vrijeme napoleonskih ilirskih pokrajina. Tada se razvija trgovina i obrtništvo koje je bilo osnova za razvoj metaloprerađivačke i tekstilne industrije (Pounje), pa i turizma (hotel Central u Kostajnici otvoren je 1905. godine). Nizvodnije područje oko Dubice, zbog svoje izrazite pogodnosti za poljoprivrednu proizvodnju, razvilo se upravo u tom smjeru. Razvijaju se obiteljsko-poljoprivredna gospodarstva s intenzivnijom poljoprivrednom proizvodnjom na okrupnjenim površinama. Treba naglasiti da prerađivačka industrija ne mora nužno ugrožavati okoliš. Među pozitivne primjere svakako spada farma Jelas, koja ima u planu posve zaokružen sustav s iskorištavanjem i preradom otpadnih voda za dobivanje i energetske korištenje bioplina. Drvena industrija Majur piljevinu (koja je otpad u proizvodnji parketa) koristi za proizvodnju briketa, te planira kogeneracijsko postrojenje iz kojega bi se dio energije koristio, a dio prodavao HEP-u. Farma pilića u Dvoru već ima funkcionalno postrojenje za dobivanje i preradu bioplina iz organskog otpada koji nastaje u proizvodnom ciklusu.

4.1.3. Poduzetnički centri

Na području SMŽ-e postoje četiri poduzetnička centra čija je uloga razvoj poduzetništva na lokalnoj razini, jačanje suradnje poduzetnika s poduzetničkim potpornim institucijama te njihovo međusobno povezivanje i umrežavanje. Na području LAG-a UNA djeluje Poduzetnički centar Pink u Hrvatskoj Kostajnici. Kao potpora poduzetnicima, djeluje i regionalna razvojna agencija SIMORA d.o.o.

4.1.4. Poduzetničke zone

Izgradnjom poduzetničkih zona želi se potaknuti razvoj gospodarstva na području, riješiti prostorne probleme poduzetnika i poticati buduće poduzetnike na ulaganje. Dugoročno se pomaže poduzetnicima u rješavanju problema nedostatka prostora, odnosno stvaraju se uvjeti za nesmetani rad. Zone čine jezgru razvoja gospodarstva na određenom prostoru, potiču razvoj poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja s ciljem povećanja broja gospodarskih subjekata i poboljšanja poslovnih rezultata, povećanja konkurentnosti poduzetnika, porasta zaposlenosti, te povećanja udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu.

Infrastrukturnim opremanjem zona potrebno je stvoriti pretpostavke za brži gospodarski razvoj, te omogućiti postizanje trajnog rješenja pitanja poslovnog odnosno proizvodnog prostora.

Prema Planu razvoja poduzetničkih zona na području Sisačko-moslavačke županije za razdoblje od 2010. do 2014⁹ godine, dinamika izgradnje poduzetničkih zona na području Sisačko-moslavačke županije treba biti u suglasju s tržišnim potrebama (interesom poduzetnika za djelovanjem u poduzetničkoj zoni. Na području Sisačko-moslavačke županije trenutno je planirano 39 poduzetničkih zona, od toga na području LAG-a UNA njih četrnaest:

Grad Hrvatska Kostajnica

1) Poduzetnička zona Poljice

Općina Dvor

2) Poduzetnička zona Vanići

3) Poduzetnička zona Šip

Općina Donji Kukuruzari

4) Poduzetnička zona Veleška Polja

Općina Majur

5) Poduzetnička zona Majur

Općina Hrvatska Dubica

6) Poduzetnička zona Jelas Polje

7) Poduzetnička zona Poloj

8) Poduzetnička zona Žirovnjak

9) Poduzetnička zona Rakit I i II

Općina Jasenovac

10) Poljoprivredno-industrijska zona

11) Zona malih obrta s tržnicom

Općina Sunja

12) Poslovno poduzetnička zona Sajmište

13) Poduzetnička zona Cvjetnjak

14) Poduzetnička zona Vajda

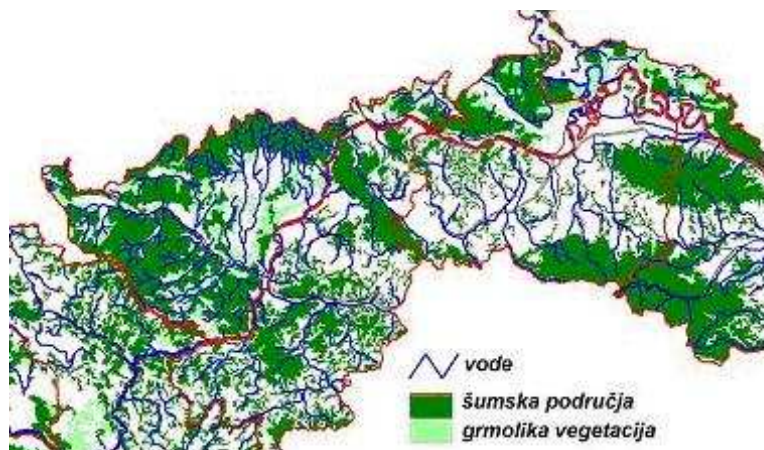
Ključni problemi:

- slaba gospodarska aktivnost
- niska razina investicijskih ulaganja
- niska produktivnost i tržišna nekonkurentnost
- nepovoljno financijsko okruženje
- nedostatna razina znanja i vještina poduzetnika
- nezadovoljavajuća struktura obrtništva, te smanjenje broja obrtnika
- nerazvijeno socijalno poduzetništvo
- nedovoljna popunjenost poslovnih zona
- nedovoljno ciljanih programa koji podupiru gospodarski razvoj
- slaba razvijenost poduzetničke infrastrukture
- nedovoljna umreženost poduzetnika

4.1.4. Šumarstvo i drvoprerađivačka industrija

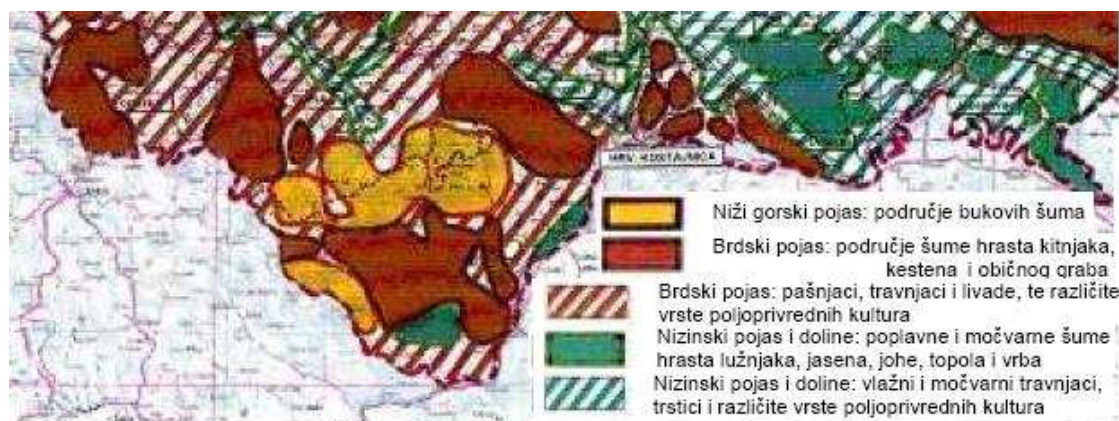
Cijela regija izrazito je bogata šumom (Slika 6.), zbog reljefne, te krajobrazno-stanišne raznolikosti. Cijelo područje je uglavnom bjelogorično stanište, dok crnogorične vrste čine zanemarivo mali udio u površini.

⁹ Vidi Službeni glasnik SMŽ br 7/2010, objavljen 2. lipnja 2010. g.

Slika 6. Šumska područja u Donjem Pounju

Na areale šuma u kojima dominiraju pojedine vrste (vidi Slika 7.) upućuju i sami toponim najvećih naselja: od hrastovih / dubovih šuma (i lužnjaka u nizini, te kitnjaka na višim predjelima područja Dubice), do bukve, kitnjaka i najvećih kompleksa kestenove šume u okolini H. Kostajnice, D. Kukuruzara i Dvora. Uz navedene vrste, u šumama ima i dosta lipe, trešnje (divlje), javora i joha (uz riječne tokove).

Slika 7. Osnovne vegetacijske zone na području Donjeg Pounja

Iako se radi o području s vrlo kvalitetnom bukvom, cijelo područje najpoznatije je po kestenu, a i plod koji se može koristiti na različite načine. Nažalost, neka drveća su oboljela od tzv. raka kestenove kore, koji za rezultat ima da stabla umiru sa oko 20-30 godina starosti. To dovodi do nestajanja starih kestenuka.

Upravljanje šumama čini dodatno kompleksnim činjenica da je veliki udio šuma u privatnom vlasništvu (oko 50 %) u velikom broju malih pojedinačnih parcela.

Kao što je već ranije spomenuto, u ovom je području šumarstvo i drvoprerađivačka industrija tradicionalno jaka grana. U doba planske ekonomije postojao je veći broj velikih kompleksa koji nisu „preživjeli“ tranziciju zbog zastarjelosti tehnologije, odnosno neprilagođenosti zahtjevima suvremenog tržišta. S obzirom na činjenicu da je resurs i dalje prisutan, te da postoje tradicija i educirana radna snaga, drvoprerađivački sektor je i dalje prisutan (proizvodnja parketa u Majuru). Nekadašnje kapacitete tek treba ponovno pokrenuti kroz strateško ulaganje u suvremeniju tehnologiju, s energetski učinkovitijim suvremenim strojevima.

Značajna pretpostavka za daljnji razvoj ove grane je postojeće drvoprerađivačko usmjerenje u srednjoj školi u H. Kostajnici, koja je vrlo uspješno kroz odrađivanje stručne prakse učenika povezana s lokalnim proizvodnim kapacitetima.

Trenutno je posve neiskorištena mogućnost korištenja šumske biomase kao obnovljivog izvora energije ako sagledavamo postojeću resursnu osnovu.

Osim drveta, šume regije izrazito su bogate drugim šumskim plodinama kojih ima u količinama koje omogućuju pokretanje manufakturne proizvodnje, prerade i finaliziranja u prepoznatljive visokokvalitetne proizvode, u prvom redu kestena i gljiva. Gljive su, osim

toga, i pouzdan indikator očuvanosti i čistoće šuma, pa su odličan simbol šuma koje se mogu koristiti u rekreacijske i turističke svrhe.

Konačno, cijelo područje ima veliku tradiciju u korištenju drveta kao građevinskog materijala od kojega su građene tradicionalne drvene kuće i u nižim predjelima te po Banovini. Ta tradicija je dobra osnova za osmišljavanje i pokretanje proizvodnje finaliziranog drvoprerađivačkog proizvoda, koji bi svoje tržište imao i u regiji (naročito u kontekstu planiranog razvoja ruralnog turizma i uz njega vezanih potrebnih smještajnih kapaciteta), ali i izvan nje. Takav proizvod trebao bi se oslanjati na tradiciju u smislu da se koriste prepoznatljivi elementi gradnje, te da se stari / vječni materijal drvo, iskoristi na suvremen način.

Ključni problemi:

- nedovoljno korištenje šumskog potencijala, te slaba prerađivačka industrija koja nudi finalni proizvod
- odumiranje i sušenje šuma zbog bolesti i melioracije
- nedovoljna razina zaštite šuma
- nedovoljna kontrola upravljanja šumama

4.2. Poljoprivreda

Područje Sisačko-moslavačke županije, pa tako i područje LAG-a ima značajan potencijal za razvoj poljoprivrede. Od ukupne površine područja LAG-a oko 15% je raspoloživo poljoprivredno zemljište koje je relativno visokog boniteta i ekološke očuvanosti.

Prema popisu poljoprivrede 2003. na području Sisačko-moslavačke županije registrirano je 27.184 poljoprivredna kućanstva i 40 poslovnih subjekata čija je osnovna djelatnost poljoprivreda, od čega je na području LAG-a 5.200 (19,1%) poljoprivrednih kućanstava.

Zbog depopulacije i drugih faktora kao što su usitnjenost posjeda i parcela, nedostatak mehanizacije, nedostatak inovativnosti u odabiru kultura i pronalaska tržišnih niša, nedostatak organiziranosti i ratom izazvanog prekida u proizvodnji velik dio tradicionalno obrađivanih površina trenutno je zapušten.

Na području LAG-a raspoloživo je 19.538,61 ha obradivih površina, a od toga se obrađuje tek 10.268,18 ha ili 52,55%. Ovaj podatak ukazuje na značajne rezerve za povećanje ciljane upotrebe zemljišta.

Velik broj parcela koje koriste obiteljska gospodarstva (16.794) jedna je od ključnih zapreka za razvoj poljoprivrede. Prosječni OPG posjeduje 3,75 ha raspoređenih na 3,2 parcele. Kao poseban problem nameću se neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Za njihovo rješavanje potrebna je uspostava integriranog sustava prikupljanja i praćenja informacija, kao i sustava identifikacije zemljišnih parcela.

Poljoprivredna kućanstva i poslovni subjekti prema korištenom poljoprivrednom zemljištu

	Broj poljoprivrednih kućanstava/poslovnih subjekata	Ukupno raspoloživa površina zemljišta, ha	Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, ha	Broj parcela korištenoga poljoprivrednog zemljišta
SMŽ	27.224	94.629,94	62.721,83	87.195
Poljoprivredna kućanstva	27.184	87.990,94	56.214,83	86.817
Poslovni subjekti	40	6.639,00	6.507,00	378
Poljoprivredna kućanstva na području LAG-a	5.200	19.538,61	10.268,18	16.794

Donji Kukuruzari	488	1.294,76	532,94	1.287
Dvor	1.419	5.103,41	2.144,69	4.705
Hrvatska Dubica	482	1.684,88	1.038,33	1.591
Hrvatska Kostajnica	293	826,63	367,32	685
Jasenovac	571	1.650,02	1.245,09	1.428
Majur	338	1.481,95	546,94	1.088
Sunja	1.609	7.496,96	4.392,87	6.010

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 5. Subjekti prema korištenom poljoprivrednom zemljištu

Na oranicama u nizinskom dijelu područja LAG-a razvijena je ratarska proizvodnja, dok je po brežuljcima okolnog pogrba tradicionalno prisutnije poljoprivredno područje sa obiteljskim gospodarstvima koja kombiniraju voćarstvo, povrtlarstvo, ratarstvo i stočarstvo.

Neke vrste, za koje izvjesno postoje vrlo dobri preduvjeti posve su zapuštene (npr. vinova loza, šljiva), a realizacija potencijala za uzgoj nekih vrsta nikada nije podignuta na razinu koju prirodna pogodnost, tradicija i tržišni kontekst dopuštaju (npr. proizvodnja šljivovice i drugih voćnih rakija, prerada kestena). Od ukupne poljoprivredne površine na području LAG-a oranice i vrtovi zauzimaju najveći dio 58,7%, dok vinogradi zauzimaju tek 0,02%.

Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama

Područje	Ukupno poljoprivredno zemljište, ha	Oranice i vrtovi	Povrtnjaci	Livade	Pašnjaci	Voćnjaci	Vinogradi	Rasadnici i dr.	Ostalo zemljište
Sisačko-moslavačka županija	62.721,8	43.364,9	292,5	13.119,7	4.061,4	1.311,8	496,5	75,1	31.908,1
Poslovni subjekti	6.507,0	6.318,0	.	56,0	47,0	14,0	11,0	61,0	132,0
Poljoprivredna kućanstva	56.214,8	37.046,9	292,5	13.063,7	4.014,4	1.297,8	485,5	14,1	31.776,1
Poljoprivredna kućanstva na području LAG-a	10.267,8	6.030,5	68,6	2.775,9	1.149,5	238,6	1,9	1,9	9.270,8
Donji Kukuruzari	532,9	277,8	10,5	161,8	62,5	18,6	0,3	1,5	761,8
Dvor	2.144,7	1.260,6	19,5	582,9	180,7	100,0	0,2	0,4	2.959,0
Hrvatska Dubica	1.038,3	668,0	6,3	168,3	182,9	13,0	0,04	0,0	647,0
Hrvatska Kostajnica	367,0	152,0	4,0	120,0	82,0	9,0	0,2	0,0	459,0
Jasenovac	1.245,0	1.085,0	9,0	106,0	39,0	6,0	0,0	0,0	405,0
Majur	547,0	350,0	5,0	115,0	62,0	14,0	1,2	0,02	935,0
Sunja	4.392,9	2.237,1	14,3	1.522,0	540,4	78,0	0,0	0,0	3.104,0

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 6. Površina korištenog zemljišta

Jedan od ograničavajućih faktora razvitka poljoprivrede je miniranost tla. Prema podatcima Hrvatskog centra za razminiranje (2010.) na području Dvora je ukupno 2.928,37 ha, Hrvatske Dubice 371,80 ha, Jasenovac 814,64 ha, a na području Sunje 1.999,75 ha minski sumnjivih površina. Ukupna površina minski sumnjivog zemljišta na području LAG-a je 6.114,56 ha ili 4,6% od ukupne površine koju LAG obuhvaća!

Obrazovanje i starosna struktura stanovnika poljoprivrednih kućanstava mogla bi biti jedna od prepreka za daljnji razvoj poljoprivrede. Prema popisu poljoprivrede 2003. u Sisačko-moslavačkoj županiji 58.532 poljoprivrednika ima samo praktično iskustvo, a samo 715 ima poljoprivrednu edukaciju. Na području LAG-a situacija je još nepovoljnija. U 5.200 kućanstava na području LAG-a 10.749 poljoprivrednika ima samo praktično iskustvo, a

samo 124 ima poljoprivrednu edukaciju (srednju školu 89, višu školu ili fakultet 35) . Prema dobnoj strukturi preko 40% stanovnika poljoprivrednih kućanstava starije je od 55 godina.

Broj članova poljoprivrednih kućanstava prema poljoprivrednom obrazovanju

(podaci za prvih 8 članova kućanstva)

	Broj kućanstava	samo s praktičnim iskustvom	s tečajem	s trogodišnjom srednjom školom	s četverogodišnjom srednjom školom	s višom školom ili fakultetom
SMŽ	27.184	58.532	122	122	380	213
Područje LAG-a	5.200	10.749	24	34	55	35
Donji Kukuruzari	488	939	1	7	1	2
Dvor	1.419	2.982	3	6	11	4
Hrvatska Dubica	482	1.023	9	5	2	3
Hrvatska Kostajnica	293	653	.	5	6	4
Jasenovac	571	1.176	5	2	7	4
Majur	338	684	1	2	3	4
Sunja	1.609	3.292	5	7	25	14

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 7. Broj članova kućanstva prema poljoprivrednom obrazovanju

Ratarstvo i povrćarstvo

Prema strukturi obrađene zemlje prikazanoj u tablici na oko 78,2% površine korištenih oranica i vrtova uzgajaju se žitarice, i to uglavnom pšenica i kukuruz. Potom slijede područja pod krmnim biljem 10,66%, uljanim sjemenjem i plodovima 1,2%, te krumpirom 0,5%. Iz navedenog slijedi da ovdje također postoji velik potencijal za uzgoj ostalih ratarskih kultura, naročito u povrtlarstvu, cvjećarstvu i uzgoju lijekovitog i začinskog bilja (aluvijalna tla u poriječju Une, Save i ostalih pritoka).

Površina korištenih oranica i vrtova

	Ukupno korištene oranice i vrtovi, ha	Žitarice	Krumpir	Mahunasto povrće za suho zrno	Uljano sjemenje i plodovi	Krmno bilje	Ostalo povrće
Sisačko-moslavačka županija	43.365	32.725	395	234	3.181	3.607	3.223
Poljoprivredna kućanstva	37.047	29.155	395	227	1.412	2.865	2.993
Poslovni subjekti	6.318	3.570	-	7	1.769	742	230
Poljoprivredna kućanstva na području LAG-a	6.031	4.715	28	19	108	643	518
Donji Kukuruzari	278	245	5	1	-	21	6
Dvor	1.261	1.077	14	4	-	103	63
Hrvatska Dubica	668	487	3	6	60	57	55
Hrvatska Kostajnica	152	134	0	2	-	10	6
Jasenovac	1.085	713	1	1	39	118	213
Majur	350	265	2	1	1	18	63
Sunja	2.237	1.794	3	4	8	316	112

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 8. Površina korištenih vrtova i oranica

Voćarstvo

Područje je bogato autohtonim sortama za koje postoji potencijal proizvodnje visokokvalitetnih, prepoznatljivih proizvoda (najkvalitetnije područje za šljivu, posebno sortu nebožicu, koja se tradicionalno koristi za proizvodnju rakije šljivovice, krušku tepku, ali i jabuku). Poznate su voćne rakije iz područja Banovine (Gorička na Zrinskoj gori). Broj stabala šljive na području LAG-a je najzastupljeniji (64,6%), a udio u ukupnom broju u SMŽ je 23,7%.

Broj trajnih nasada

	Šljive	Jabuke	Kruške	Trešnje	Višnje	Breskve i nektarine
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	366.720	304.700	69.994	17.170	18.144	21.235
Područje LAG-a	86.879	30.801	10.522	2.732	1.637	1.930
Donji Kukuruzari	12.343	2.477	1.074	332	144	171
Dvor	33.802	7.305	2.862	463	156	299
Hrvatska Dubica	3.856	1.903	801	226	213	283
Hrvatska Kostajnica	4.582	3.041	577	172	155	89
Jasenovac	1.992	1.815	795	146	261	398
Majur	6.580	4.350	945	371	104	131
Sunja	23.724	9.910	3.468	1.022	604	559

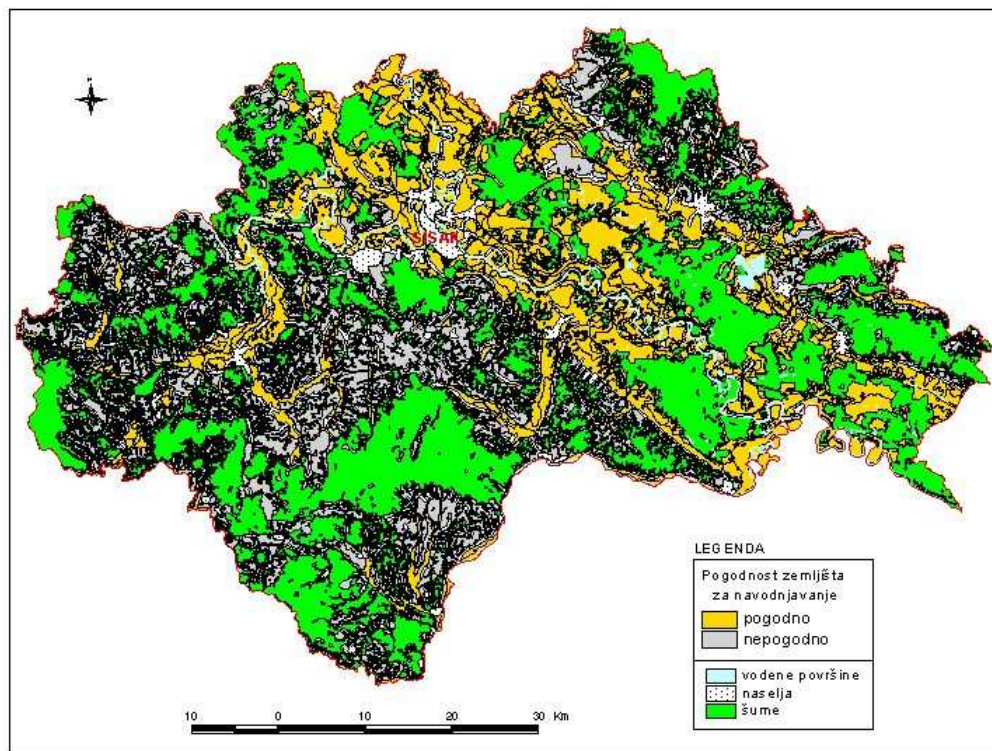
Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 9. Broj trajnih nasada

Navodnjavanje

Navodnjavanje zemljišta se vrši iz otvorenih vodotoka, izgrađenih brdskih akumulacija i podzemnih izvora.

Slika 8. Karta pogodnosti zemljišta za navodnjavanje

Izvor: <http://hgk.biznet.hr>

Za manje projekte navodnjavanja, koji mogu biti od interesa manjim korisnicima, podzemne vode mogu biti vrlo prikladan izvor vode za navodnjavanje, pogotovo ako ne postoje alternativni izvori površinskih voda.

Među rizike u primjeni navodnjavanja ubrajaju se utjecaji na vodnu bilancu, kvalitetu voda, tlo i živi svijet. Ove rizike je potrebno minimizirati mjerama zaštite okoliša i monitoringom.

Ljekovito bilje

Prikupljanje i uporaba ljekovitog bilja postoji dugi niz godina, a suvremeni način proizvodnje i prerade je u začecima. Iako je proizvodnja lavande najzastupljenija postoje potencijali za uzgoj drugog aromatičnog i ljekovitog bilja.

Stočarstvo

Stočni fond Sisačko-moslavačke županije, pa tako i područja LAG-a tijekom rata bio je značajno devastiran, a posljedice se osjećaju i danas. Stabilnost te grane poljoprivrede pokušava se postići subvencijama i poticajnim mjerama. Sisačko-moslavačka županija je tako poljoprivrednim gospodarstvima i u 2010. godini poticala i stočarsku proizvodnju kroz:

- poticanje nabave i uzgoja junica (nabava junica za proizvodnju mlijeka, vlastiti uzgoj junica za proizvodnju mlijeka,
- poticanje uzgoja goveda putem embriotransfera
- poticanje autohtonih pasmina konja (držanje autohtonih pasmina konja hrvatski posavac i hrvatski hladnokrvnjak)
- poticanje pčelarske proizvodnje (nabava novih košnica i pčelarske opreme)
- poticanje nabave laktofriza za mlijeko

Na području LAG-a evidentirano je 2003. godine ukupno 5.481 govedo. U Sisačko-moslavačkoj županiji 26% kućanstava ima samo jedno govedo, a 37,2% kućanstava ima samo jednu muznu kravu. Na području LAG-a situacija je nešto nepovoljnija. Oko 27,6% kućanstava ima samo jedno govedo, a 46,9% kućanstava ima samo jednu muznu kravu.

Broj stoke

	Goveda	Svinje	Ovce	Koze	Konji	Perad
SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	26.353	131.675	39.577	9.209	2.655	613.610
Područje LAG-a	5.481	22.879	6.876	2.244	436	112.060
Donji Kukuruzari	254	1.693	315	150	4	8.795
Dvor	727	4.630	2.171	644	18	25.595
Hrvatska Dubica	340	1.804	487	510	26	9.571
Hrvatska Kostajnica	105	746	269	63	3	6.247
Jasenovac	550	3.364	381	220	64	11.322
Majur	228	1.065	397	45	40	9.631
Sunja	3.277	9.577	2.856	612	281	40.899
Udio LAG-a u SMŽ	20,80%	17,38%	17,37%	24,37%	16,42%	18,26%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrede 2003.

Tablica 10. Broj stoke

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluje 21 udruga stočara, od čega su 3 na području LAG-a (Izvor: Ured za udruge Vlade RH, prosinac 2010.).

Tržište poljoprivrednih proizvoda nije dovoljno dobro organizirano, jer većina proizvoda nema poznatog kupca. Na području LAG-a poljoprivrednici su udruženi u 9 poljoprivrednih udruga od 78 na području SMŽ (Izvor: Ured za Udruge Vlade RH, prosinac

2010.), te nekoliko zadruga. Time se stvara pretpostavka mogućeg osvajanja tržišta s prepoznatljivim zadružnim proizvodima.

Problemi kao što su depopuliranost, senilizacija radne snage i usitnjenost proizvodnje ne dozvoljavaju samostalnu uspješnu uspostavu standarda, kreiranje i brendiranje visokokvalitetnog prepoznatljivog proizvoda, plasman na tržište, te investicije u obnovu poljoprivredne mehanizacije i njeno učinkovito korištenje.

Ekološka poljoprivreda

Postoje primjeri koji dokazuju da se i u današnjim uvjetima može uspješno privređivati od poljoprivrede. Primjeri su ekološka proizvodnja goveda, suvremena peradarska proizvodnja sa sustavom za korištenje otpada u proizvodnji za generiranje i iskorištenje bioplina, ekološka proizvodnja lavande i proizvodnja mesnih preradevina.

Važno je istaknuti i veliki potencijal za razvoj ekološkog pčelarstva u području LAG-a UNA.

Kao pozitivno treba naglasiti prepoznavanje prilike za podizanje konkurentnosti poljoprivrede kroz ekološku proizvodnju, koja se odlično uklapa u cjelinu održivog ruralnog razvoja diverzificiranog selektivnim oblicima turizma u ruralnom prostoru od strane SMŽ i njenih JLS isticanjem u svojim razvojnim planovima, čak i u formi proglašenja općine područjem ekološke proizvodnje (npr. Hrvatska Dubica).

Važno je naglasiti postojanje mogućnosti većeg povezivanja sektora turizma i poljoprivrede. Naime, turistička ponuda je neusporedivo najbolje tržište za lokalnu poljoprivrednu proizvodnju, u smislu da poljoprivredna proizvodnja postaje isplativija kada se proizvodi plasiraju kao dio lokalne turističke ponude.

S obzirom na relativnu nenaseljenost područja, kao i vrijednost prirode i njenu predviđenu zaštitu, te u skladu s tim izvjesnim mogućnostima razvoja turizma, očito je da je ekološka poljoprivreda jedan od strateških smjerova razvoja u sektoru poljoprivrede.

Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede regije Donje Pounje dio je „Prekograničnog programa upravljanja Plana zaštite i očuvanja rijeke Une i održivog razvoja Pounja“¹⁰.

Ključni problemi:

- usitnjenost poljoprivrednog zemljišta
- slaba educiranost poljoprivrednih proizvođača
- prijetnja pretvaranja napuštenog poljoprivrednog zemljišta u šumsko
- niska produktivnost i tržišna nekonkurentnost lokalnih poljoprivrednih proizvođača
- nedovoljno iskorišten poljoprivredni potencijal, posebice za ekološku poljoprivredu
- nedovoljna ulaganja u marketing poljoprivrednih proizvoda, te njihovo brendiranje i certifikaciju

4.3. Turizam

4.3.1. Turizam na području LAG-a UNA

- Postojeća seoska gospodarstva na području LAG-a UNA karakteriziraju ambijentalna arhitektura, očuvani prirodni okoliš, prirodni izvori hrane i vode, pa predstavljaju veliki potencijal kao specifični segment turističke ponude i bazu za razvoj seoskog turizma.
- Većina objekata kulturne baštine ne koristi se u planiranju turističke ponude osim iznimaka, kao što su sela Parka prirode Lonjsko polje. Mnogi objekti su u lošem stanju, uglavnom nisu označeni, niti ucrtani u turističke karte područja.

¹⁰ Prekogranični program upravljanja Plan zaštite rijeke Une i održivog razvoja Pounja za prekogranično područje uz tok od Dobretina do Jasenovca; izrađen u okviru Projekta „Procijeni i zaštitu rijeku Unu – U.N.A.“, SMŽ 2009.

- Sektor turizma u području LAG-a UNA ima dugu tradiciju (hotel Central u Hrvatskoj Kostajnici otvoren je 1905. godine), izvrsne preduvjete za razvoj eko-ruralnog i raznih oblika selektivnog turizma (atraktivni prirodni i tradicijski poljoprivredni krajobraz ispremržen putovima i cestama; Una sa svojim ribljim fondom, svježinom, očuvanim tokom; duga povijest naseljenosti sa preplitanjem kultura, šume sa divljači i šumskim plodovima, izvorima / potocima).
- U razvoju turizma Grada Hrvatska Kostajnica, obzirom na svoje komparativne prednosti, raspolaže velikim mogućnostima: vrijedne prirodne cjeline (dolina Une, brdo Djed, vidikovci, bogatstvo šuma), bogato kulturno – povjesno nasljeđe (ambijentalna urbana arhitektura Hrvatske Kostajnice, Stari grad Zrinskih, ruralne cjeline, arheološki lokaliteti), dnevni turizam s osloncem na izletišta u neposrednoj blizini grada Hrvatske Kostajnice (park šuma brdo Djed, kupalište na Uni); izletinički turizam vezan na kulturno – povjesne cjeline i prirodne vrijednosti; ruralni turizam, s osloncem na ruralne cjeline, koje se uz primjerena poboljšanja mogu osposobiti za funkciju komplementarnog turizma (pejzaža atraktivnog područja uz Unu, seoska gospodarstva s uzgojem zdrave hrane i stočarstvom i sl.)
- Turizam na području LAG-a je sad na pragu trećeg razdoblja kada započinju inicijative za snažniji razvoj sektora turizma (pr. Projekt Eko selo Beke). Nažalost, trenutno aktualna recesija izvjesno će privremeno smanjiti turističko tržište / potražnju, a time i poticaj brzom razvoju ponude, no neupitno je da je turizam predodređen za jednu od strateških razvojnih grana ovog područja.
- Područje, sa svojim velikim udjelom prirodnih i tradicionalnih poljoprivrednih krajobraza, izrazito je pogodno za **lov** . Na području općina Sunja i Hrvatska Dubice postoji tradicija i smještajni kapaciteti za daljnji razvoj lovnog turizma a porast smještajnih kapaciteta bilježi i Dvor.
- Turističke atrakcije područja Pounja još su u razdoblju prepoznavanja od strane javnosti i korisnika, a među njima su svakako kanui na Uni, bogatstvo plodova šljiva, krušaka, kestena i gljiva na Zrinskoj gori, rudnici na Trgovskoj i Zrinskoj gori, stari gradovi Zrin, Gvozdansko (na tom su području živjeli Vučedolci – prvi metalurzi Europe¹¹, pa Iliri (Japodi) i Kelti, Rimljani, Slaveni).
- Rijeka Una i njeni brojni pritoci poznato su **ribolovno područje**, s posebno poznatom pastrvkom i mladicom koja zbog svoje vrijednosti, rijetkosti i ribolovnog pritiska zaslužuje uvođenje režima s puštanjem ulovljenih primjeraka. Sve JLS imaju organizirana **ribolovna društva**, koja rade na razvoju sportskog ribolova ali i na očuvanju i obnovi ribljeg fonda, te općenito zaštititi riječnih ekosustava i okoliša. Ribolov je reguliran, i na svim vodama i na posebnim tzv. ribolovnim revirima: sa zabranom ribolova na mjestima posebno značajnim za obnovu ribljeg fonda, lovostajima za ribolov na pojedine vrste u vrijeme mrijesta, te ograničenim maksimalnim dozvoljenim ulovom za svaku vrstu. I lovni i ribolovni turizam relativno su dobro pokriveni i agencijskim uslugama organiziranja boravka i aktivnosti.
- Na dijelu područja LAG-a Una ustrojen je 1. turistički cluster Lonjsko polje koji okuplja sve turističke subjekte i umrežava njihovu ponudu.

4.3.2. Turistička infrastruktura

- Ukupna turistička ponuda prostora LAG-a UNA ne zadovoljava zahtjeve tržišta, nedostatni su smještajni kapaciteti pa kao destinacija nije privlačan za dulji boravak turista. Potrebno je dodatno razviti turističke djelatnosti u funkciji turističke ponude

¹¹

Izvor:

Prekogranični program upravljanja Plan zaštite rijeke Une i održivog razvoja Pounja za prekogranično područje uz tok od Dobretina do Jasenovca; izrađen u okviru Projekta „Procijeni i zaštititi rijeku Unu – U.N.A.“, SMŽ 2009

kao što su turističke agencije, vodiči, ponuda suvenira i domaćih autohtonih proizvoda.

- Turističku ponudu potrebno je kategorizirati i modernizirati i to od smještajnih kapaciteta, poput hotela, pansiona, soba za iznajmljivanje, lovačkih domova i gastronomske ponude do marketinga. Postojeće atraktivne lokacije potrebno je adekvatno urediti i obilježiti te uspostaviti ugostiteljske objekte šireg asortimana ponude.

Broj registriranih turističkih subjekata i njihova vrsta (Dvor, Hrvatska Kostajnica, Majur, Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Sunja)

GRAD/ OPĆINA	VRSTA SUBJEKTA	BROJ SUBJEKATA
DVOR	SELJAČKA DOMAĆINSTVA	3
HRVATSKA DUBICA	IZNAJMLJIVAČI	2
HRVATSKA KOSTAJNICA	TRGOVAČKO DRUŠTVO	1
MAJUR	0	0
DONJI KUKURUZARI	0	0
JASENOVAC	IZNAJMLJIVAČI	8
SUNJA		
UKUPNO		14

Izvor: TZ SMŽ

Broj kreveta po općinama (Dvor, Hrvatska Kostajnica, Majur, Donji Kukuruzari, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Sunja)

GRAD/OPĆINA	VRSTA SUBJEKTA	BROJ KREVETA
DVOR	3 SELJAČKA DOMAĆINSTVA	21
HRVATSKA DUBICA	2 IZNAJMLJIVAČA	6
HRVATSKA KOSTAJNICA	1 TRGOVAČKO DRUŠTVO	36
MAJUR	0	0
DONJI KUKURUZARI	0	0
JASENOVAC	8 IZNAJMLJIVAČA	54
SUNJA		
UKUPNO	14	63

Izvor: TZ SMŽ

Na prostoru Županije oznake smeđom signalizacijom postoje na području gradova Siska,

Kutine, Petrinje, Hrvatske Kostajnice i Novske, te općina Popovače i Topuskog, kao i u Parku prirode Lonjsko polje.

Na području LAG-a UNA nema potpune smeđe signalizacije, njeno uvođenje započelo je tek u posljednjih nekoliko godina.

U Sisacko – moslavackoj županiji raznolik krajolik pruža brojne mogućnosti za razvoj cikloturističke ponude. Biciklističke staze mogu se pronaći po cijeloj Županiji, no najpoznatije

su na Moslavačkoj gori, u Lonjskom polju, okolici Petrinje i Topuskog. Na području LAG-a UNA duljina biciklističkih staza iznosi 26 km, no nema biciklističke signalizacije.

4.3.4. Manifestacije

Različite kulturno – zabavne manifestacije, temeljene na obilježavanju i očuvanju tradicije, te vrednovanja postojećih prirodno – povijesnih potencijala, također su mogući oblik turističkog sadržaja LAG-a UNA.

U tom smislu važno je istaknuti sljedeće manifestacije koje se održavaju na području LAG-a UNA:

- Fašnik u Jasenovcu – veljača, Jasenovac

- Fašnik- 6.ožujka, Hrvatska Kostajnica
- Kobasijada – kraj ožujka, početak travnja, Hrvatska Kostajnica
- Potraga za pisanicama – Uskršnji ponedjeljak, Hrvatska Kostajnica
- Biciklijada – svibanj, Majur
- Motorijada – lipanj, Hrvatska Kostajnica
- Sajam zadrugarstva, obrta i turizma – srpanj, Sunja
- Konjogojska izložba – srpanj, Sunja
- Međunarodna Una regata- 24.srpnja, Hrvatska Kostajnica
- Memorijal "Milan Batinović-Brzi", sportsko ribolovno natjecanje-kolovoz, Hrvatska Dubica
- Dani graditeljske baštine – rujan, Krapje
- Izložba ručnih radova, jela i starina - rujan, Majur
- Gospodarski sajam "Plodovi rada"- rujan, Dvor
- Iz bakine škrinjice, smotra folklor i tradicionalnih jela- 17.rujna, Hrvatska Kostajnica
- Kestenijada- 7.-9.listopada, Hrvatska Kostajnica
- Kup Hrvatska Dubica-natjecanje u gađanju glinenih golubova u organizaciji lovačkog društva "Jelen"-Hrvatska Dubica
- Izbor "Najljepše bundeve" – listopad, Jasenovac

Navedene manifestacije značajne su za cijelo područje zbog očuvanja bogate kulturne i prirodne baštine, očuvanja starih običaja i zanata, podizanja kvalitete, upotpunjavanja i obogaćivanja turističke ponude, promocije Pounja i Lonjskog polja stvaranjem prepoznatljivog turističkog proizvoda kao kombinacije etnoloških vrednota, eko proizvoda i suvremene turističke ponude.

Na području LAG-a UNA djeluju Turističke zajednice u Jasenovcu i Hrvatskoj Kostajnici koje su nositelji turističke aktivnosti i organizatori svih značajnih manifestacija kao što je „Kestenijada“, „Una regata“ s dodatnim potencijalom prekogranične suradnje, kao i dani vezani za tradicijsku kulturu i baštinu u Krapju (područje općine Jasenovac).

Na području LAG-a najznačajnija kulturno-gospodarska manifestacija **Kestenijada** održana je 12 puta, te se od „pučke veselice“ profilirala i već brendirala kao prepoznatljiv „turistički proizvod“ koji doprinosi poboljšanju turističke ponude i razvoju gospodarstva.

4.3.5. Turistički potencijali

- Turizam je važna grana za ukupnu promociju i razvoj cijelog područja koje pokriva LAG UNA, te njegovih potencijala i proizvoda. Uvjeti za razvoj turizma su prirodna i kulturna baština, povijesni spomenici, tradicionalna arhitektura, manifestacije, izvrsna kvaliteta voda (sport, ribolov, rekreacija), lovna područja te rastajuća poduzetnička klima. Ovaj prostor po svojem zemljopisnom položaju i prirodnim potencijalima ima rasurse za razvoj selektivnih oblika turizma: turizam na seljačkim gospodarstvima, lovni, eno-gastronomski, eko turizam, kulturni, sportsko-rekreativni turizam (biciklističke i pješačke staze) kao i agro turizam. Za razvoj ovih vrsta turizma LAG UNA već ima određenu turističku ponudu, no potrebno ju je ujednačiti, proširiti i poboljšati kroz modernizaciju prateće infrastrukture i suradnju.
- Potrebno je potaknuti udruživanje proizvođača kakvo već postoji kroz primjer Turističkog clustera Lonjsko polje i povezivati postojeću ponudu u agro turizmu, pojačati organizaciju manifestacija, uspostaviti tematske puteve, označiti biciklističke i pješačke staze. U takvu ponudu mogu se uključiti brojna poljoprivredna gospodarstva.
- Postoji ponuda raftinga, kanuina, kayakinga, ali daleko slabije razvijeno nego na gornjem tok rijeke Une, s obzirom da je trenutno rafting za koji je gornji dio toka znatno atraktivniji, popularniji od kanuinga, za koji je opet idealan mirniji donji dio toka.
- O cikloturizmu se ne može govoriti, jer trenutno ne postoji u obliku da cikloturisti dolaze u regiju da bi je u par dana obišli nekom od ponuđenih ruta, već samo na razini nuđenja bicikala na pojedinim punktovima (npr. Hotel Central u Hrvatskoj

Kostajnici, Ekoselo Dobretin, H. Dubica-Udruga DUŽ i dr.), kao dodatne ponude turistima koji su na tom mjestu zatekli iz nekog drugog primarnog motiva (rekreacija na Uni, gastro-ponuda, i sl.).

- Od nedavno u području postoji nekolicina OPG-a koji nude smještaj i tradicijska jela (najviše na području Dvora), a sporadično se organizira i ponuda avanturističkog turizma, team buildinga i igara.
- Od elemenata turističke ponude treba još izdvojiti turističke manifestacije koje se tradicionalno organiziraju u području, među kojima su svakako najpoznatije KESTENIJADA i UNSKA REGATA. Ove manifestacije su već postale tradicionalne, a predstavljaju i svojevrsan brand koji je potrebno još kvalitetnije iskoristiti, te plovezati s drugom ponudom u području LAG-a.
- Postoje izrazito pogodni uvjeti za razvoj dnevnog turizma s osloncem na izletišta u neposrednoj blizini grada Hrvatske Kostajnice (park šuma brdo Djed, kupalište na Uni), općine Jasenovac, općine Sunja, Hrvatska Dubica i Dvor. Izletnički turizam potrebno je vezati uz postojeće kulturno – povijesne cjeline i prirodne vrijednosti; te ruralni turizam s osloncem na ruralne cjeline koje se uz primjerena poboljšanja mogu osposobiti za funkciju komplementarnog turizma (atraktivno područje uz Unu, seoska gospodarstva s uzgojem zdrave hrane i stočarstvom i sl.). Izrazit je potencijal razvoja lovnog i ribolovnog turizma, te sportskog turizma vezan uz sportove na rijeci Uni (tradicionalno kajakaštvo i ostali vodeni sportovi. Daljnji razvoj školskog turizma odnosi se na edukaciju u prirodi te upoznavanje spomenika kulture, ruralnog ambijenta, prirodnih vrijednosti (Park prirode Lonjsko polje, Pounje, Spomen područje Jasenovac).
- Razvoj turističke ponude vidi se i kroz mogućnost korištenja cijelog prostora kao cikloturističke destinacije; korištenje šuma za pješačenje i aktivnosti vođenog skupljanja kestena, gljiva i drugih šumskih plodova; te ture raznim povijesnim koridorima.
- Za podizanje razine i kvalitete turističke ponude potrebno je osigurati dodatne smještajne kapacitete, podići razinu i profilirati vrstu ugostiteljske usluge na cijelom području, urediti i prezentirati vrijedne prirodne i kulturno-povijesne lokalitete; organizirati prezentaciju ruralne arhitekture „in situ“ na nekoj od postojećih lokacija ili preseljenjem gradjevina u ambijentalno „etno selo“; urediti nekoliko oglednih ekoloških poljoprivrednih gospodarstava s ponudom zdrave hrane.

Ključni problemi:

- nedovoljno iskorišten potencijal za razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika
- nedovoljno smještajnih kapaciteta, te nedostatna opremljenost postojećih
- nedostatna uključenost kulturno-povijesne baštine, te prirodnih vrijednosti u turističku ponudu
- neizgrađena turistička infrastruktura
- potencijal za razvoj novih turističkih usluga, te unaprijeđenje postojećih

5. Zaštićene prirodne vrijednosti i povijesno-kulturna baština

5.1. Zaštićene prirodne vrijednosti

Dolina rijeke Une je sa stajališta zaštite prirode, vrijedno područje koje zahtjeva zaštitu i usmjereno upravljanje u cilju očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, a na dobrobit lokalnog stanovništva. Istraživanjima koje je Državni zavod za zaštitu prirode proveo 2009.

g. na području rijeke Une, zabilježeno je ukupno 898 vrsta flore i faune, od toga 325 životinjskih, 397 biljnih vrsta i 23 vrste lišajeva, među kojima je velik broj ugroženih i zaštićenih.

Upravo je očuvanje kvalitete vode te prirodni toka rijeke Une jedan od najvećih izazova zaštite biološke raznolikosti ove rijeke. Osobito vrijedna poljoprivreda staništa su livade košarice. Provođenje zaštite ovog područja ovisi o zalaganju svih korisnika ovog prostora, ali se moraju iskoristiti pozitivne odredbe Zakona o zaštiti prirode u smislu proglašavanja Regionalnog parka „Una“. Ciljevi „Akcijskog plana zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog pojasa“ su osigurati zaštitu i praćenje stanja biološke raznolikosti područja rijeke Une i njenog priobalja, potaknuti održivi razvoj područja rijeke Une i njenog priobalja, te podići svijest javnosti o vrijednosti područja i potrebi zaštite.

Zaštićena područja i područja predviđena za zaštitu Prostornim planom Sisačko-moslavačke županije, kao i područje Ekološke mreže RH na području LAG-a UNA nalaze se u tablici:

PODRUČJA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI				
R. BR.	GRAD/OPĆINA	ZAŠTIĆENO PODRUČJE	PODRUČJA PREDVIĐENA ZA ZAŠTITU PP SMŽ	EKOLOŠKA MREŽA
1.	HRVATSKA KOSTAJNICA	BRDO DJED park šuma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ REGIONALNI PARK UNA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000463 DOLINA UNE ▪ HR2000452 ZRINSKA GORA
2.	OPĆINA DVOR		<ul style="list-style-type: none"> ▪ REGIONALNI PARK UNA ▪ ZNAČAJNI KRAJOBRAZ ZRINSKA GORA ▪ POSEBNI REZERVATI ČORKOVAČA, ŠAMARICA, PETRINJČICA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000463 DOLINA UNE ▪ HR2000452 ZRINSKA GORA ▪ HR2000454 ČORKOVAČA ▪ HR2000459 PETRINJČICA ▪ HR2000461 ŠAMARICA
3.	OPĆINA DONJI KUKURUZARI		<ul style="list-style-type: none"> ▪ POSEBNI REZERVAT ŠAMARICA ▪ ZNAČAJNI KRAJOBRAZ ZRINSKA GORA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000452 ZRINSKA GORA ▪ HR2000461 ŠAMARICA
4.	OPĆINA HRVATSKA DUBICA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ REGIONALNI PARK UNA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000463 DOLINA UNE ▪ HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪ HR1000004 DONJA POSAVINA
5.	OPĆINA SUNJA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ORNITOLOŠKI REZERVAT DRAŽIBLATO ▪ ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ SPOMENIK PRIRODE GRADUSA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪ HR2000829 SUNJSKA GREDA ▪ HR2000417 DRAŽIBLATO ▪ HR2001116 SAVA ▪ HR2000035 GRADUSA ▪ HR1000004 DONJA POSAVINA
6.	OPĆINA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ORNITOLOŠKI 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ REGIONALNI 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ HR2000463

	JASENOVAC	REZERVAT KRAPJE ĐOL ▪ PARK PRIRODE LONJSKO POLJE ▪ ZNAČAJNI KRAJOBRAZ SUNJSKO POLJE	PARK UNA	DOLINA UNE ▪ HR2000420 SUNJSKO POLJE ▪ HR1000004 DONJA POSAVINA ▪ HR2001116 SAVA ▪ HR2000418 KRAPJE ĐOL ▪ HR2000416 LONJSKO POLJE
--	-----------	---	----------	--

Tablica 11. Područja prirodnih vrijednosti

Potrebno je naglasiti da su evidentirani i speleološki objekti, te divlje svojte (ugrožena i strogo zaštićena flora i fauna npr. vuk) kao i udomaćene zavičajne svojte: konj hrvatski posavac, svinja banijska šara, turopoljska svinja i dr.

DOLINA RIJEKE UNE je ekološki značajno područje (i potencijalno područje NATURA 2000) odnosno dio Ekološke mreže Republike Hrvatske, s ciljevima očuvanja: riječni ekološki sustav, sedrene barijere kao ugroženi i zaštićeni stanišni tip, te veći broj ugroženih i zaštićenih ribljih vrsta. Ekološka mreža je sustav funkcionalno povezanih područja važnih za ugrožene vrste i staništa (Uredba o proglašenju ekološke mreže, NN109/07).

S obzirom na prekogranični značaj ovoga prostora te izražene krajobrazne vrijednosti i važnost za očuvanje biološke raznolikosti, Sisačko-moslavačka županija provodi aktivnosti kojima je cilj proglašenje toka rijeke Une od Dvora do ušća u Savu Regionalnim parkom.

U okviru projekta U.N.A. DZZP izradio je „Studiju inventarizacije flore i faune rijeke Une i priobalnog pojasa“, a na temelju koje je izrađen i „Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog pojasa“ koji sadržava mjere za zaštitu biološke raznolikosti i aktivnosti za poboljšanje ekološkog sustava rijeke Une.

UGROŽENA I RIJETKA STANIŠTA: Na području rijeke Une i njenog priobalnog pojasa kartirano je 23 stanišnih tipova, odnosno mozaičnih površina dva ili više različitih stanišnih tipova. Od svih zabilježenih stanišnih tipova, 12 ih je ugroženo i zaštićeno Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 7/06). Veliku biološku vrijednost na ovom području predstavljaju različiti tipovi poplavnih šuma uz rijeku te travnjaci (livade i pašnjaci).

ZAŠTIĆENE I UGROŽENE VRSTE: Od vrsta koje povremeno (npr. ptice selice) ili stalno obitavaju na području rijeke Une i njenog priobalja Pravilnikom o proglašavanju divljih svojti zaštićenim i strogo zaštićenim (NN 99/09) zaštićeno je 173 svojte od kojih je gotovo 50% ugroženo temeljem kategorizacije Svjetske udruge za zaštitu prirode (IUCN) tj. navedene su u Crvenim popisima i/ili knjigama faune i flore Hrvatske. Na popisima Dodatka Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979.) i Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonn, 1979.) nalaze se 92 vrste.

5.2. Povijesno-kulturna baština

Grad Hrvatska Kostajnica

Svi nazivi upućuju da je ime Kostajnice izvedeno iz riječi Kostanj (kesten). Brda su s obje strane Une obrasla kestenovim šumama. Pounje i kostajnički kraj imaju svoju bogatu prošlost.

Nema arheoloških tragova kamenog doba, ali ima ostatke iz bakrenog i brončanog doba. Nađene su keramičke posude i kamene sjekire od prije 2500 do 2200 godina pr. Kr.

Dvije rimske ceste prolazile su blizu današnje Kostajnice sa zapadne strane od Dvora na Uni do Sunje, a sa sjeverne strane, cesta od Siska do Dubice, uz Savu do Slavenskog Broda i dalje. Postojanje te ceste potvrđuje pet nađenih miljokaza. Prva pisana isprava gdje se prvi put spominje Kostajnica datira iz 1240. godine.

Zbog bogate baštine Grad Hrvatska Kostajnica provodi mjere zaštite povijesnih građevina i sklopova. Sa svojim građanskim kućama i čitavom urbanom strukturom Hrvatska Kostajnica je, do razaranja u Domovinskom ratu, najbolje predstavljala karakteristična urbanistička rješenja Vojne krajine i napoleonovog doba.

Među sakralnom arhitekturom posebno se ističe franjevački samostan s crkvom sv. Antuna Padovanskog u Hrvatskoj Kostajnici. Početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća istraženo je njezino pročelje, nakon čega je prvi puta u Hrvatskoj prezentirano oslikano barokno pročelje.

Znamenitosti:

- *Rijeka Una i šetnica uz rijeku*
- *Stara gradska jezgra – Naselje se počelo formirati u 13.st. Predstavlja izuzetno vrijedan primjer kulturno- povijesne gradske cjeline Sisačko-moslavačke županije. Od 1988. zaštićena je kao spomenik kulture.*
- *Park šuma Djed - Nasljeđe poznatog hrvatskoga pedagoga Davorina Trstenjaka koji je od 1889. - 1899. živio i radio u Hrv. Kostajnici i pošumio brdo Djed. Odlukom Županijske skupštine Sisačko-moslavačke županije 2000. proglašen je park šumom. Poznato je izletište, restoran i vidikovac. Na samom brdu Djed nalazi se i utvrda izgrađena u 18. st. od koje se i danas vide zemljani šančevi.*
- *Stari grad Zrinski - Utvrda nastala najvjerojatnije u 14. st. U ratovima s Turcima proslavila ju je obitelj Zrinski.*
- *Hotel Central - Secesijsko zdanje sagrađeno 1905. u obliku pramca broda. Sačuvani su izvorni elementi i ukrasi u unutrašnjosti hotela.*
- *Vidikovac „Čukur“ - Pruža veličanstven pogled na pounjsku dolinu i park šumu Djed.*
- *Pješačko-planinarska staza „Gordan Lederer“ - Polazi od „trećeg mosta, kroz kesten šumu, preko Čukura i Tirola i završava na obližnjem izletištu Djed.*
- *Biciklistička staza - Vodi kroz grad preko prigradskih naselja Rosulje, Utolica, Rausovac, te Selište i vraća se u dva smjera. Teža ruta ide preko Tirola, a lakša iz Selišta ravno prema gradu.*
- *Kuća Sonnenschein - Repräsentativna kasnobarokna jednokatnica sagrađena 1788. Godine 1992. je srušena do temelja, no postoji projekt njene obnove*
- *Zgrada građanske učione - Sagrađena je 1874. i do danas sačuvana u svim elementima i detaljima.*

¹² Izvor: Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti rijeke Une i priobalnog područja, Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, srpanj 2009.

- *Crkva i samostan Sv. Antuna Padovanskoga - Sagrađena 1729. Teško je stradala u Domovinskom ratu, obnovljena je nakon rata.*
- *Crkva Sv. Nikole - Župna crkva sagrađena je 1771. Crkva je razorena do temelja 1991.*
- *Crkva Rođenja Presvete Bogorodice - Sagrađena u 18. st. Nalazi se u kostajničkom naselju Tirol, u blizini izvora ljekovite vode.*
- *Kapela Sv. Ilije i Luke - Sagrađena je 1887. Nalazi se u kostajničkom naselju Utolica.*

Općina Donji Kukuruzari

Stari grad Prevršac iz 15 st. i arheološka zona Prevršac, nekoliko objekata tradicijske izgradnje u naseljima Mečenčani i Borojevići, parohijska crkva u Donjim Kukuruzarima, Mečenčanima i Manastir u Komogovini, arheološki prapovijesni lokalitet Kordić brdo i staro groblje u Donjim Kukuruzarima.

Stari grad Prevršac, njegove kamene kule i bedemi, nalaze se na brdu iznad sela Prevršac, a podigli su ih oko 1470. godine znameniti hrvatski knezovi Zrinski kao važan dio europskog bedema od najezde Turaka. Danas je taj grad teško dostupan zbog nepostojanja cestovne infrastrukture.

Austro-ugarski feldmaršal i jedan od najpoznatijih i generala u Prvom svjetskom ratu Svetozar Borojević rođen je 13. prosinca 1856. godine u selu Umetići. Već nakon završene pučke škole mladi Borojević upisuje se na vojnu akademiju u Kementitzu (kasnije Grazu). Po završetku školovanja vrlo brzo napreduje u vojnoj hijerarhiji te postaje zapovjednikom Hrvatskog domobranstva. Prvotno je svoj vojnički talent iskazao u austrijskoj okupaciji Bosne i Hercegovine te opsadi Sarajeva 1878. godine. Za to je nagrađen promaknućem u čin natporučnika. Time je sam početak karijere budućeg vojnog junaka krenuo strelovito ka vrhu. Brojni vojni analitičari i povjesničari okarakterizirali su ga kao najvećeg defanzivnog vojnog stratega Prvog svjetskog rata.

Znamenitosti:

- *arheološki lokalitet Stari grad Prevršac – vojno-obrambena građevina s klasičnim kaštelskim tlocrtom koji kombinira kružnu kule na uglovima i ravne poteze bedema*
- *nalazišta rimskog novca (Bjelovac, Borojevići, Brđani)*
- *parohijske crkve: Komogovina, Donji Kukuruzari i Mečenčani*
- *Komogovina - lokacija crkve sv. Križa iz 14. st. i pravoslavni samostan iz 17. st.*
- *rodna kuća generala Svetozara Borojevića*
- *vodenice i mostovi (Gornja Velešnja, Borojevići-most željezne konstrukcije s drvenom podlogom, Babinja Rijeka)*

Općina Dvor

Na području općine Dvor nalazi se izuzetno velik broj spomenika kulture. Do sada je evidentirano 48 arheoloških lokaliteta. U Registar kulturnih dobara upisan je arheološki lokalitet Osječenica koji zbog kontinuiteta naseljenosti spada u najznačajnije lokalitete kontinentalnog dijela Hrvatske. Osim arheoloških lokaliteta velik je broj srednjovjekovnih gradova i kaštela. Značajni su stari gradovi Zrin i Pedalj, i utvrda Gvozdansko. Kasnogotički kaštel Gvozdansko ima iznimno dobro očuvan i vrlo dojmljiv arhitektonski sklop s ukupno šest kula, koje još uvijek nadvisuju visoku okolnu šumu čija su se stabla sa sviju strana bila priljubila uz njegove zaštitničke zidove, kao niti jedan drugi snažno se ističe u krajoliku. Kaštelu se pridružuje i spoznaja da su u Gvozdanskom iskovan najljepši primjerci našeg kovanog novca. Stoga nam je za razumijevanje povijesti Banovine iznimno važna visoka peč iz 30-ih godina 19. stoljeća, jedinstven primjer industrijske baštine, sačuvan u Bešlincu nedaleko Gvozdanskog. Na dvorskom području evidentirano je sedam crkvi, četiri kapele i jedan križ. Crkva sv. Marije Magdalene s očuvanom bogatom kvalitetnom arhitektonskom plastikom (gotičkim portalom, biforama, sediljom, gotičkim i renesansnim okulusima i sl.) najbolje je očuvani graditeljski spomenik knezova Zrinskih. Njezinom obnovom kao i obnovom starog grada Zrina te revitalizacijom etnološke graditeljske baštine Zrin bi bio jezgra budućeg niza obnovljenih i prezentiranih spomenika kulture bogate kulturne baštine Banovine. Od petnaest sakralnih građevina ovog područja ističu se: katolička crkva Svete Katarine u Divuši i kapela Svete Marije Magdalene u Zrinu, župna crkva sv. Filipa i Jakova u

Gvozdanskom te pravoslavni hramovi svete Petke Paraskeve u Javorniku, hram Velikomučenika Georgija, hram Sv Petra i Pavla u Donjem Žirovcu, crkva Sv Ilije u Jovcu.

- *Rijeka Una*
- *Ruralne cjeline Gorička, Komora, Ljeskovac i Gornja Oraovica - Seoske cjeline s očuvanim tradicijskim graditeljstvom iznimne vrijednosti.*
- *Stari grad Zrin - Kao središte posjeda knezova Babonića spominje se u ispravi iz 1302. Zrin je bio jedno od glavnih sjedišta moćne obitelji Šubić-Zrinski i obavljao je tu funkciju sve do početka turske opasnosti. Tada je uključen u liniju obrane na području Hrvatske krajine. Stari grad se danas postupno obnavlja.*
- *Etnografska zbirka Ljubišić - Broji oko 700 predmeta vezanih uz tradicijski način života, stanovanje, privređivanje i rukotvorstvo općine Dvor.*
- *Kaštel Gvozdansko - Jedan od najvrednijih spomenika hrvatskog povijesnog graditeljstva. Pripada početku hrvatskog renesansnog fortifikacijskog graditeljstva. Izgradili su ga knezovi Zrinski kao kaštel za osiguranje njihovih rudnika srebra i olova, te kovnice novca. Ima iznimno visoku memorijalnu vrijednost. Na tom je mjestu 300 branitelja godine 1578. dalo živote u višemjesečnoj borbi protiv Turaka.*
- *Kovnica novca u Gvozdanskom - Sredinom 16. st. bila je za ono vrijeme vrlo dobro organizirana i po svim zakonima vođena javna kovnica službenog srebrnog novca.*
- *Stari grad Pedalj - Grad se prvi put spominje 1287., a u 14. st. prelazi u ruke Zrinskih. Utvrda je danas u ruševnom stanju, no moguće je uočiti da je velike površine, vidljivih ruševina vanjskog plašta zidina, te ostataka kula.*
- *Kapela Sv. Marije Magdalene u Zrinu - Kapela Sv. Marije Magdalene, premda u ruševnom stanju izniman je i najbolje očuvani primjer kasnogotičke sakralne arhitekture na području Banovine. Pored crkve nalazilo se groblje, a najvjerojatnije i franjevački samostan koji se spominje od početka 16. st., a porušen je tijekom 16. st. očito kao posljedica turskih napada i osvajanja Zrina 1577.*
- *Župna crkva Sv. Katarine u Divuši - Crkva je podignuta 1699. Svojim arhitektonskim korpusom i zvonikom visokim 20 metara dominira okolnim krajolikom. Tijekom rata je srušena, no danas se obnavlja.*
- *Župna crkva Sv. Filipa i Jakova u Gvozdanskom - Crkva je sagrađena 1781. na mjestu ranije drvene kapele. U ratu je oštećena, no danas je potpuno obnovljena.*
- *Parohijska crkva Sv. Petke Paraskeve - Crkva je sagrađena 1790. Iznad glavnog pročelja nalazi se zvonik s baroknom kapom. Unutrašnjost je ukrašena u barokno-klasicističkom stilu.*

Općina Hrvatska Dubica

Znamenitosti:

- *Obalni pojas uz rijeku Unu - Rijeka Una*
- *Gradsko seoska cjelina Hrvatska Dubica*
- *Etno - kuća - Etno zbirka ručnih radova*
- *Crkva Presvetog Trojstva - Izvorno je pripadala crkvama podignutih na prostoru Vojne Krajine u drugoj polovini 18 st. Zidana crkva građena je pored drvene crkve od 1753. - 1771. Srušena je u Domovinskom ratu, obnovljena faksimilnom obnovom.*
- *Ostaci parohijske crkve Sv. Paraskeve u Slabinji - Podignuta je 1828. Srušena je u 2. svjetskom ratu i do danas su od nje ostali sačuvani samo obodni zidovi. Pripadala je kasnobarokom tipu sakralnih građevina. Pripada značajnijim arhitektonskim spomenicima ovog kraja.*
- *Drveni monoksil uz rijeku Unu u Hrvatskoj Dubici - Nalaz drvenog plovila napravljenog u deblu.*

Općina Jasenovac

Osnovna kulturna vrijednost ovog prostora je ruralni prostor s cjelokupnim kulturnim identitetom kojeg čine prostorna organizacija naselja, arhitektura u drvetu, tradicijski način gospodarenja, tradicijsko rukotvorstvo, umijeće i obrti. Ruralno područje se sastoji od niza seoskih naselja koje karakterizira specifična prostorna organizacija i dobro sačuvana tradicijska arhitektura. Kulturnim dobrom proglašene su ruralne cjeline Drenov Bok, Krapje i Puska.

Spomen-područje Jasenovac izgrađeno je uz uže područje bivšeg koncentracijskog logora III Ciglana Jasenovac. Na spomeničkom prostoru zemljanim humcima i udubljenjima označena su mjesta autentičnih logorskih objekata i stratišta unutar samog logora. Put do spomenika Cvijet popločan je pružnim pragovima. Oni simbolično označavaju dio sačuvane pruge kojom su transporti zatočenika stizali u logor. Uz spomenički prostor u Jasenovcu, Spomen područje Jasenovac brine o sačuvanom autentičnom logorskom objektu Kula i logorskom groblju u Staroj Gradiški, o romskom groblju u Uštici te o masovnim grobnicama u Krapju, Mlaki i Jablancu.

Znamenitosti:

- *Ušće rijeke Une u Savu (kod Jasenovca)*
- *Krapje - selo graditeljske baštine - Ruralna cjelina s brojnim primjercima tradicijskog-pučkog graditeljstva ovog dijela Posavlja. Upisano u Registar kulturnih dobara RH. Godine 1995. proglašeno je selom graditeljske baštine.*
- *Ornitološki rezervat Krapje Đol - Stari isušeni rukavac rijeke Save koji se proteže od sela Drenov Bok do sela Krapje. Mjesto je gdje se gnijezdi i obitava velik broj ptičjih vrsta, a najpoznatija je čaplja žličarka, a najčešća je danguba, bijela čaplja, te ostale močvarne ptice.*
- *Spomen područje Jasenovac s Memorijalnim muzejom - Spomen područje žrtvama fašizma iz Drugog svjetskog rata.*
- *Etno zbirka obitelji Palaić u selu Krapje*
- *Župna crkva Sv. Nikole i Uznesenja Blažene Djevice Marije - Sagrađena je 1829. na mjestu ranije drvene crkve iz 18 st. Glavni oltar zamijenjen je 1911. iznimno vrijednim pavlinskim oltarom iz crkve u Sisku iz 1744. Ovdje tradicionalno 15. kolovoza na blagdan Velike Gospe hodočasti stanovništvo obližnjih mjesta.*
- *Crkva posvećena Sv. Antunu Padovanskom - Sagrađena je 1831. u klasicističkom stilu koja je ujedno i zaštitnik sela Krapja. Ima veliku ambijentalnu vrijednost.*

Općina Majur

Stara osnovna škola u Majuru zaštićeni je spomenik kulture. Zgrada je u neobnovljenom i devastiranom stanju. Planira se njezina obnova i uređenje za prikupljanje etnografske zbirke, odnosno uređenje prostora za smještaj i prikupljanje kulturnih dobara Općine Majur.

Znamenitosti:

- *Kulturni krajolik - dolina rijeke Sunje i potoka Trnovca kod Majura, Stublja i Graboštana.*
- *Zgrada stare škole u Majuru - Zgrada stare škole u Majuru izgrađena je krajem 19.st. na parceli satnijske komande krajem 18.st. Svojim volumenom i oblikovanjem predstavlja ambijentalnu i kulturno-povijesnu vrijednost.*
- *Kapela Sv. Mihovila u Majuru - Sagrađena je 1862. i smještena je u centru naselja Majur. Predstavljala je primjerak vojnokrajishnog kasnobaroknog klasicizma. Obnovom 1971. kapela je preoblikovana i dograđena.*
- *Kapela Sv. Ivana u Mračaju - Sagrađena je 1888. kao grobljanska kapela. Arhitektonsko oblikovanje ima historicistička obilježja iz kraja 19.st. Kapela je 1991. teško oštećena, a nakon toga je prema izvornom obliku obnovljena.*
- *Parohijska crkva Sv. Nikole u Gornjoj Meminskoj - Sagrađena je 1810. u oblicima kasnobaroknog klasicizma karakterističnim za crkve na području Vojne krajine krajem 18. i prve polovine 19. st. Unutrašnjost je svođena i oslikana 1848. Objekt ima arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost i predstavlja značajan prostorni akcent ne samo naselja nego i krajolika.*
- *Crkva Sv. Jovana u Svinici - Građena je sredinom 19. st. u oblicima kasnobaroknog klasicizma kao jedna od varijanti tipičnih vojnokrajishkih crkava toga vremena. Crkva je srušena u 2. svjetskom ratu i od toga vremena je ruševina.*
- *Kapela Sv. Petke u Svinici - Grobljanska kapela Sv. Petke podignuta je na pravoslavnom groblju izvan naselja na brežuljku. Možemo pretpostaviti da je sagrađena 1846. na lokaciji starijeg objekta. Građena je u oblicima kasnobaroknog klasicizma karakterističnim za vojnokrajishke sakralne objekte toga razdoblja. Nakon oštećenja u 2. svjetskom ratu je obnovljena.*

Općina Sunja

Područje Općine Sunja obiluje sakralnim građevinama (župna crkva, kapele, raspela ..). Župna crkva sv. Marije Magdalene u Sunji kasnobarokna crkva izgrađena u klasicističkom stilu 1824. godine na mjestu stare drvene crkve iz daleke 1733., koja je pak naslijedila drvenu kapelicu podignutu prigodom utemeljenja župe 1716. godine.

Navedeno područje ujedno je bogato i brojnim etnološkim stambeno-gospodarskim građevinama, kao i tradicijskim gospodarskim građevinama javne namjene (mlinovi i pilane). "Hiže" sa sunjskog područja u potpunosti su izgrađene od drveta što je specifičnost posavske arhitekture. Lijepo uklopljene u okoliš «hiže» su odolijevale posebnim prirodnim okolnostima poput poplava, vjetrova, topline sunca. Posavsku «hižu» krase jednostavnost i funkcionalnost svih njenih dijelova. U sunjskom kraju očuvao se veliki broj takvih posavskih «hiža», a najviše u Gredi gdje još i danas postoje veliki nizovi takvih drvenih zdanja.

Znamenitosti:

- cijelo područje obiluje brojnim primjercima tradicijskog-pučkog graditeljstva ovog dijela Posavlja
- Župna crkva Sv Marije Magdalene u Sunji kasnobarokna crkva izgrađena u klasicističkom stilu 1824. godine
- kulturnim dobrom smatra se kulturni krajolik Sisačke Posavine- područje desne obale Save od Graduse Posavske do Ivanjskog Boka: Bistrač, Bobovac, Crkveni Bok, Donja Letina, Gornja Letina, Gradusa Posavska, Greda Sunjska, Ivanjski Bok, Krivaj Sunjski, Novoselci, Selište Sunjsko, Strmen, Sunja i Šreme
- brojni mlinovi i pilane koji su također kulturno dobro (Hajdukovićev mlin, Kozarićev mlin, Klipićeve mlin, Šeranov mlin, Obradovićev mlin, Kostin mlin, ...)
- Gradusa Posavska - "Ciglana" - ostaci arhitekture iz rimskog razdoblja
- Mala Gradusa - ostaci arhitekture iz rimskog razdoblja
- Velika Gradusa - srednji vijek - nalazi nakita, lokalitet predturske utvrde

Ključni problemi:

- nedovoljna svijest o potrebi očuvanja i zaštite kulturno-povijesne baštine
- nedovoljna razina upravljanja zaštićenim prirodnim vrijednostima i kulturno-povijesnom baštinom
- nedovoljan broj stručnih studija o stanju i brojnosti vrsta i staništa (biljnog i životinjskog svijeta)
- nedovoljno prepoznat potencijal prirodnih i kulturnih vrijednosti kao mogućeg pokretača razvoja
- nedovoljna informiranost i uključenost šire društvene zajednice u rad na zaštiti prirode
- usklađivanje gospodarskog djelovanja s ekološkim standardima
- izrazita prijetnja propadanja kulturno-povijesne baštine, te nedostatak financijskih sredstava za njihovu obnovu i zaštitu
- kulturno-povijesna baština nedovoljno uključena u turističku ponudu

6. Infrastruktura

6.1. Komunalna infrastruktura

6.1.1. Vodoopskrba

Od ukupno 453 naselja koja se nalaze na prostoru Sisačko-moslavačke županije samo njih 90 ima potpuno ili djelomično riješenu opskrbu pitkom vodom na bazi deset javnih i organiziranih vodoopskrbnih sustava. To su uglavnom veća urbana središta Županije, dok se preostala naselja opskrbljuju vodom iz pojedinačnih izvora (korištenje zdenaca) ili lokalnih vodovoda manjeg kapaciteta.

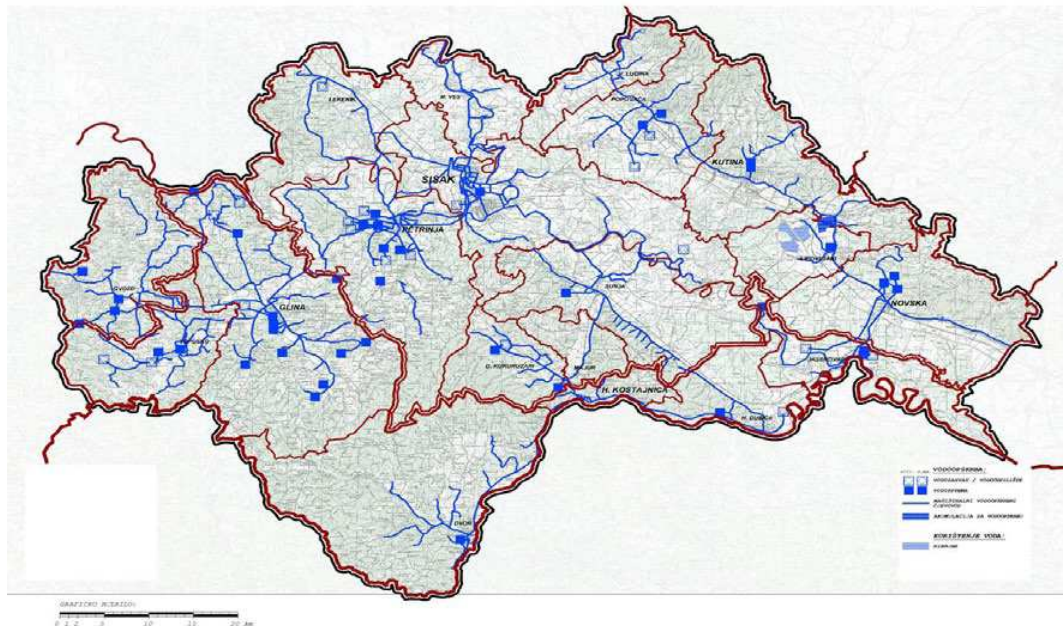
Pri planiranju vodoopskrbnog sustava pojavljuju se značajna ograničenja u odnosu na raspoloživa izvorišta koja se nalaze na prostoru Županije. Današnja saznanja o

potencijalnim izvorištima za koja se pretpostavlja da bi se mogla učinkovito koristiti u budućim sustavima javne vodoopskrbe vrlo su oskudna, te je neophodno nastaviti vodoistražne radove.

Pravci razvitka vodoopskrbe, promatrano u odnosu na postojeće sustave, mogu se razmatrati uz četiri cjeline i to:

- regionalni vodoopskrbni sustav Moslavačke Posavine na prostoru sjeverno od rijeke Save, kojim se obuhvaća područje gradova Kutina i Novska, te općina Velika Ludina, Popovača, Lipovljani i Jasenovac,
- vodoopskrbni sustav "Sisak-Petrinja-Sunja" na središnjem prostoru Županije kojim se obuhvaća područje gradova Sisak i Petrinja, te općina Lekenik, Martinska Ves i Sunja,
- vodoopskrbni sustav "Kostajnica" s pratećim gravitirajućim područjem općina Dvor, Donji Kukuruzari, Majur i Hrvatska Dubica,
- vodoopskrbni sustav "Glina-Gvozd" s pratećim južno gravitirajućim područjem općine Topusko.

Slika 10. Vodoopskrbna mreža na području SMŽ

Izvor: ŽRS SMŽ, 2011.-2013.

Najvažniji vodoopskrbni sustavi na području LAG-a su Jasenovac, Pašino vrelo, Hrvatska Dubica i Dvor.

Postojeća izvorišta potrebno je štiti u skladu s donesenim odlukama, a za izvorišta koja nemaju izrađene zone sanitarne zaštite potrebno je predvidjeti zaštitu u skladu s Pravilnikom o zaštitnim mjerama i uvjetima za određivanje zone sanitarne zaštite izvorišta vode za piće.

Tablica 12. Pregled izvorišta na području LAG-a

<i>Izvorište</i>	<i>Trenutno se crpi (l/s)</i>	<i>Procjena izdašnosti (l/s)</i>	<i>Napomena</i>
Jasenovac	6-8	40	postojeće vodocrpilište, potrebno je izraditi zone zaštite
Pašino vrelo	34	100	ima utvrđene zone zaštite
Dvor	22-37	22-37	ima utvrđene zone zaštite
Hrvatska Dubica	-	8-10	postojeće vodocrpilište, potrebno je izraditi zone zaštite

Izvor: Plan navodnjavanja SMŽ, IGH Zagreb, 2008.

Stupanj opskrbljenosti stanovništva vodom na području Hrvatske Kostajnice je 86,2%, Donji Kukuruzari 64,7%, dok ostala mjesta imaju znatno niži stupanj opskrbljenosti.

Poseban problem vodoopskrbnih sustava predstavljaju tlakovi na magistralnim dovodnim cjevovodima koji uzrokuju velike gubitke vode i energije. Starost nekih cjevovoda prelazi i nekoliko desetaka godina, te je potrebno njihovo hitno saniranje.

Zadovoljenje osnovnih komunalnih potreba svakako će doprinijeti povratku stanovništva, te onda i njegovu ostanku na ovom području i osiguranju preduvjeta za gospodarski i svaki drugi razvitak.

Odvodnja

Komunalna mreža za odvodnju te sustavi za pročišćavanje otpadnih voda na području LAG-a nisu riješeni. Na području LAG-a većina naselja nema u potpunosti izgrađenu kanalizacijsku mrežu.

Sustavi odvodnje otpadnih voda (kanalizacijski sustavi) mješovitog su tipa, a postoje samo u većim urbanim dijelovima dok ih većina manjih naselja uopće nema. Mješovitim kanalizacijskim sustavom oborinska i otpadna voda se ispuštaju bez obrade neposredno u recipijent, a to su lokalni potoci i kanali uz prometnice. Bakteriološki zagađene i nedovoljno pročišćene vode predstavljaju opasnost za zdravlje čovjeka. U naseljima bez izgrađenog kanalizacijskog sustava za prihvrat otpadnih voda koriste se septičke jame, koje su često nepropisno izvedene tako da zagađuju okolni teren a čest je slučaj ispuštanja (u ruralnim sredinama) otpadnih voda u gospodarska dvorišta.

Planom razvoja odvodnje na području Županije predviđena je organizirana javna odvodnja otpadnih voda putem mješovitog, razdjelnog ili polurazdjelnog sustava uz pripadajuće uređaje za pročišćavanje odgovarajućeg kapaciteta s mehaničkim i biološkim dijelom.

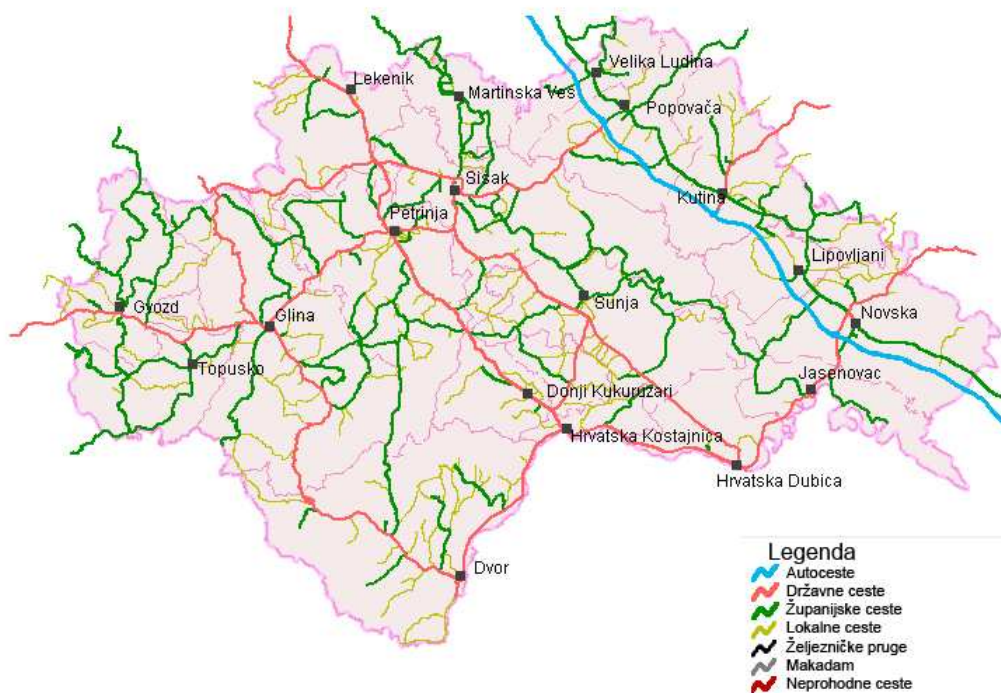
Obrana od poplava savskih voda na području LAG-a uklopljena je u sustav obrane od poplave koji se osniva na učinku smanjenja vršnog protoka vodnog vala pri kontroliranom izlivanje velikih voda u retencijski prostor Lonjsko polje. Rijeka UNA povremenim oscilacijama vodostaja uzrokuje plavljenje prometnica i okolnih poljoprivrednih površina kod visokih vodostaja rijeke.

6.1.2. Prometna infrastruktura

Cestovna infrastruktura

Geoprometni položaj područja LAG-a određen je sustavom državnih cestovnih pravaca prema Zagrebu, Karlovcu, Slavonskome Brodu i prema Bosni i Hercegovini, te sustavom županijskih i lokalnih cesta.

Cestovna mreža Sisačko-moslavačke županije

Izvor: SMŽ, www.smz.hr

Slika 11. Cestovna mreža SMŽ

Za gospodarski razvoj područja od velikog je značaja blizina Autoceste (A3) Ljubljana- Bregana- Zagreb- Lipovac. Samo naselje Jasenovac udaljeno je 8 km od čvorišta Novska. Od iznimne važnosti za SMŽ, pa tako i područje LAG-a, je jačanje njezine prometne povezanosti s najvećim gradom, odnosno projekt izgradnje autoceste Zagreb-Sisak koji je u tijeku.

Prostor LAG-a povezuje mreža od 13 pravaca županijskih cesta ukupne dužine 149,1 km, te 71 dionice lokalnih cesta ukupne dužine 274,7 km.

Od ukupne dužine cesta od županijskog (popis u Prilogu 3) i lokalnog značaja (popis u Prilogu 4), njih 31,01% nije asfaltirano, pa je prioritet u unaprjeđenju cestovne infrastrukture njihovo saniranje, rekonstruiranje i izgradnja obilaznih pravaca čime bi se prometno rasteretila središta grada ili općina.

Javni prijevoz putnika obavljaju ovlaštene koncesionari autobusnog prometa. Na području LAG-a ukupno djeluju tri autoprijevoznika, te nekoliko pružatelja taxi usluga.

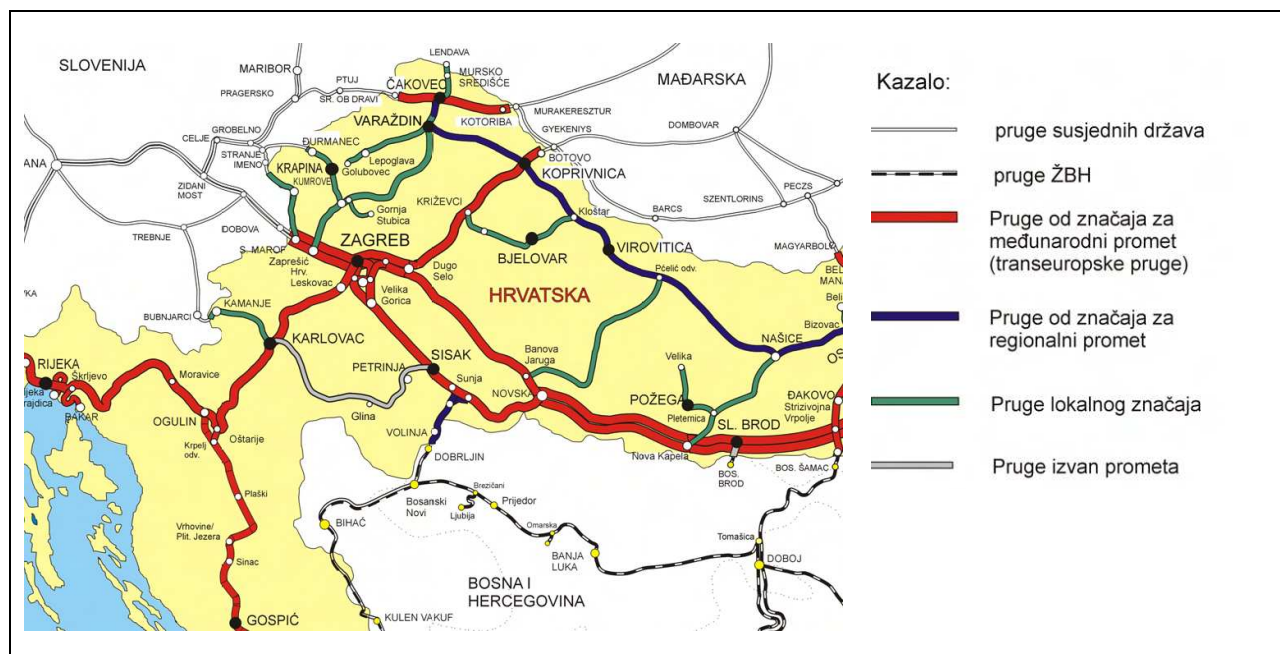
Željeznička infrastruktura

Od svih oblika prijevoza željeznički prijevoz je ekološki najprihvatljiviji oblik prijevoza održiv na dugi rok. Preusmjeravanjem dijela prometa s ceste na željeznicu, posebno teretnog prometa sačuvala bi se cestovne prometnice.

Najznačajnije pruge koje prolaze područjem LAG-a su:

- Magistralna pruga I. reda Zagreb – Sisak - Novska
- Pruga I. reda Sunja – Volinja - državna granica s Bosnom i Hercegovinom u smjeru Bihaća i Splita

Slika 12. Prikaz mreže pruga HŽ

Izvor: Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, www.mmpi.hr

Međunarodna željeznička pruga M104 Zagreb Glavni kolodvor – Sisak – Novska južni je krak X. željezničkog koridora. Time geostrateški položaj područja LAG-a dobiva dodatni značaj, jer uključenošću u taj željeznički prometni pravac sudjeluje u povezanosti Srednje i Zapadne Europe s Jugoistočnom Europom i Bliskim istokom.

Na dionici Sunja – Novska promet vlakova odvija se u kolodvorskom razmaku, a u smislu kolodvora jedino se koristi kolodvor Hrv. Dubica, dok se ostali, u komercijalnom smislu, koriste kao stajališta odnosno stajalište/otpremišтво (Jasenovac).

Pruga od značaja za regionalni promet R102 Sunja – Volinja – državna granica – (Dobrljin) dio je Unskog željezničkog koridora koji je u prijeratnom razdoblju osiguravao brzu i sigurnu vezu između središnje Hrvatske i srednje Dalmacije, te dalje Bosne i Hercegovine. Njegov značaj danas je bitno umanjen, iako postoje potrebe za oživljavanjem željezničkog prometa tom trasom. Time bi se otvorio put većoj gospodarskoj suradnji između BiH i Hrvatske. Zbog manjka financijskih sredstava ovaj projekt ne spada među prioritete u unaprjeđenju željezničke infrastrukture.

Pojedine pruge zahtijevaju temeljito saniranje zbog ratnih stradanja. Kao posljedica nedovoljnog održavanja pruge, te zastarjelog voznog parka onemogućeno je postizanje većih brzina prometovanja.

Prijevoz putnika na području LAG-a odvija se u 22 linije dnevno.

Od sirovina koje se prevoze željeznicom na području LAG-a možemo naglasiti utovare drveta i drvene građe u mjestima Majur, Sunja, Hrvatska Dubica, Jasenovac i Volinja.

Riječni promet

Riječni promet predstavlja najjeftiniji oblik prijevoza u odnosu na cestovni i željeznički prijevoz.

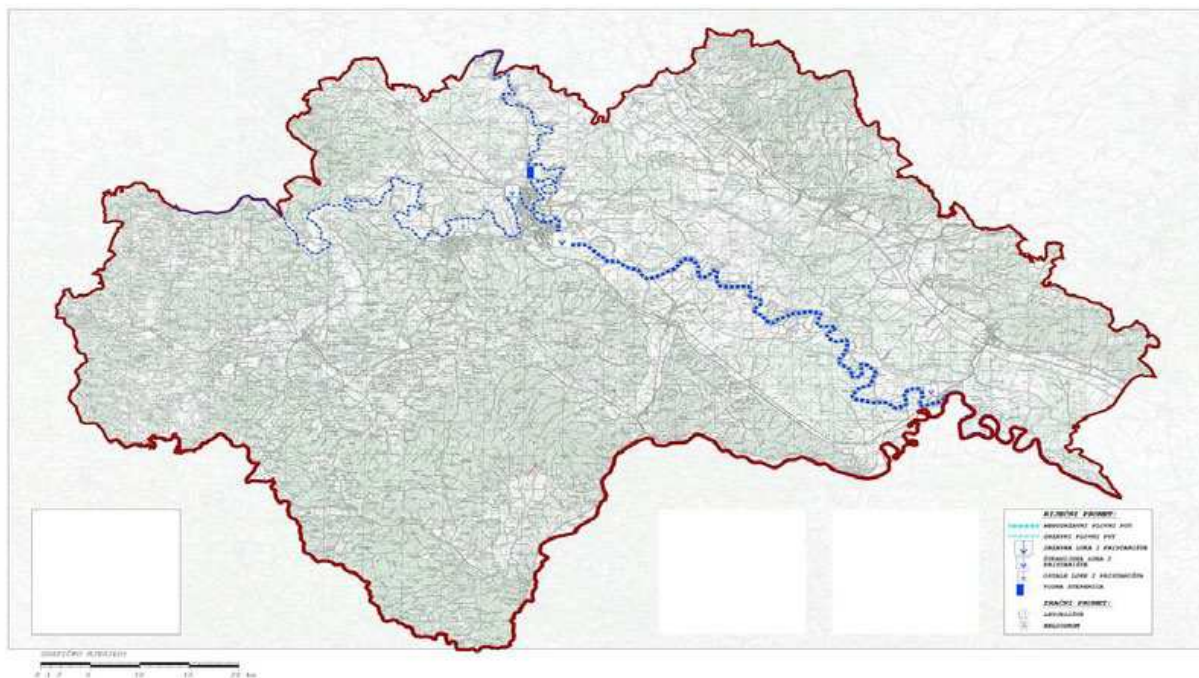
Plovne rijeke na području LAG-a su:

Rijeka Sava

Rijeka Una od ušća rijeke u Savu do mjesta Tanac (11km)

Području LAG-a najbliža je riječna luka Sisak, koja je najzapadnija riječna luka u Hrvatskoj, te najkraći put koji osigurava vezu jadranskim lukama sa zemljama istočne, srednje i sjeverne Europe.

Slika 13. Riječni promet u Sisačko-moslavačkoj županiji

Izvor: ŽRS SMŽ 2011.-2013.

U riječnom prometu postoji tendencija pada prometa odnosno prijevoza robe. Na to najviše utječe neprilagođena tj. nedovoljno izgrađena i osposobljena prateća infrastruktura, a posebno slabo održavanje plovnog puta rijekom Savom i nedovoljno iskorištena riječna luka Sisak što rezultira sve manjim pretovarima i prijevozima iz godine u godinu.

Riječni prijevoz je također prepoznat i kao prilika za razvoj turizma.

Zračni promet

Na području LAG-a ne postoji infrastruktura zračnog prometa, a sve potrebe u civilnom zračnom prometu odvijaju se preko međunarodne zračne luke Zagreb – Pleso. Najbliže zračnoj luci je Općina Sunja, dok je najdalja Općina Dvor

Informacijsko – komunikacijska infrastruktura

Na području LAG-a UNA postoji glavna infrastruktura prijeko potrebna za odvijanje telekomunikacijskog prometa. Pokrivenost fiksnom telefonskom mrežom je relativno visoka. Na području LAG-a uvedena je ISDN i ADSL usluga. Mobilnu mrežu čine četiri operatera, a stanje pokrivenosti je zadovoljavajuće obzirom na nepovoljnu konfiguraciju terena.

Na području LAG-a postoji devet poštanskih ureda.

Granični prijelazi

Četiri su granična prijelaza na području LAG-a. Nalaze se u istočnom dijelu, uz tok rijeke Une s Bosnom i Hercegovinom. To su Dvor, Hrvatska Dubica, Hrvatska Kostajnica i Jasenovac. Dužina te granične linije je 211 km.

Obnovljen je i pušten u funkciju Most Zrinskih u Hrvatskoj Kostajnici, odnosno uređen granični prijelaz koji se tretira kao privremeno rješenje do izgradnje gradske obilaznice ceste D47 sjeverno od brda Djed. Planirana je izgradnja novog graničnog prijelaza koji zadovoljava uvjete Šengenske konvencije.

Broj, lokacije i kategorija međunarodnih i međudržavnih cestovnih graničnih prijelaza biti će određene međudržavnim ugovorima s Bosnom i Hercegovinom.

Na lokaciji Volinja nalazi se međunarodni željeznički granični prijelaz.

6.1.3. Energetika

Sustav opskrbe električnom energijom na području LAG-a pripada distribucijskom području Elektre Sisak. Elektra je organizirana u sedam pogona od kojih su tri na području LAG-a; Sunja, Hrvatska Kostajnica i Dvor na Uni.

Na velikom i slabo naseljenom prostoru Banovine zbog šumovito - brdovitog terena otežano je održavanje elektroenergetskih objekata. Tijekom Domovinskog rata elektroenergetska postrojenja na području Elektre Sisak pretrpjela su velika oštećenja, tako da velik broj trafostanica nije pod naponom, unatoč intenzivnoj obnovi tijekom proteklih godina.

Elektra Sisak još se sredinom sedamdesetih godina opredijelila za uvođenje tzv. izravne transformacije 110/20 kV, odnosno gašenje 35 kV napona kako bi se osiguralo kvalitetno, ekonomično i sigurno napajanje svih potrošača.

Opskrba plinom na području LAG-a nije razvijena; zbog toga većina domaćinstava za zagrijavanje koriste kruta goriva, te loživo ulje. Provedenu plinifikaciju ima jedino područje Općine Jasenovac.

Obnovljivi izvori energije smatraju se sve više jednim od važnih čimbenika razvoja. Na području LAG-a postoje značajne mogućnosti korištenja različitih obnovljivih izvora.

Biomasa je najsloženiji oblik obnovljivih izvora energije jer obuhvaća šumsku i poljoprivrednu biomasu, biomasu nastalu prilikom proizvodnih procesa različitih industrija, te komunalni otpad. Važnost energenata dobivenih iz biomase (biodizel, bioplin, bioetanol) je prepoznata na području LAG-a, ali se ne koristi u mjeri koja bi ga činila značajnim energetske izvora.

Primjene sunčeve energije na području LAG-a su vrlo skromne, odnosno ograničene na relativno mali broj sustava za proizvodnju tople vode u kućanstvima.

Na području LAG-a nije instalirana niti jedna mala hidroelektrana. Energetski iskoristivi hidropotencijal malih hidroelektrana u Sisačko-moslavačkoj županiji s definiranim potezima korištenja iznosi oko 16 GWh godišnje (od toga su vodotoci Sunja 4,71 GWh i Žirovac 2,45 GWh)¹³.

Mogućnost korištenja snage vjetra kao energenta nije istražena, no budući da se radi o prostoru u kojem je samo 13,6% vremena mirno tj. bez vjetra, postoji vjerojatnost korištenja vjetra na malim gospodarstvima odnosno kućanstvima.

Ključni problemi:

- zapuštena cestovna, željeznička i riječna infrastruktura
- nezadovoljavajuća mreža vodoopskrbe i kanalizacije
- nedostatak uređaja za pročišćavanje otpadnih voda
- nerazvijen sustav prevencije zagađenja i onečišćenja, te praćenja kakvoće okoliša
- neiskorišten hidropotencijal rijeka
- nedovoljno prepoznata mogućnost korištenja obnovljivih izvora energije i energetska učinkovitost
- ograničeni kapaciteti opskrbe električnom energijom

6.1.4. Otpad

Zbrinjavanje otpada je vrlo ozbiljan problem kako u cijeloj Sisačko-moslavačkoj županiji, tako i na području LAG-a UNA. Naime, otpad se većinom odlaže na neuređena odlagališta koja ne zadovoljavaju ni minimalne uvjete. Također, odvojeno sakupljanje komunalnog otpada je na niskoj razini. Pored neuređenih odlagališta na području Županije postoje i divlja odlagališta otpada čiji se broj kontinuirano povećava što je pokazatelj

¹³ Studija „Procjena potencijala obnovljivih izvora energije na području Sisačko-moslavačke županije“, Energetski institut Hrvoje Požar, 2008.

nedovoljne osviještenosti stanovništva po pitanju gospodarenja otpadom i zaštite okoliša i potrebe sustavnog jačanja ekološke svijesti stanovništva.¹⁴

U prosincu 2005. donesen je Plan gospodarenja otpadom SMŽ-e kojim je provedena analiza postojećeg stanja postupanja s otpadom te razrađene mjere za održivo upravljanje i zbrinjavanje otpada, koje uključuju uspostavu Županijskog centra za gospodarenje otpadom. Međutim, do sada još uvijek nije određena lokacija budućeg centra.

Otpad se organizirano prikuplja preko komunalnih poduzeća i odlaže na odlagalištima a komunalnog otpada: Rosulje u Hrvatskoj Kostajnici, Barutana u Jasenovcu, Vladić jama u Hrvatskoj Dubici i Čore u Dvoru. Navedena odlagališta potrebno je što prije sanirati i zatvoriti, odnosno prenamijeniti sukladno Planu gospodarenja otpadom.

Sustav odvojenog prikupljanja otpada (papir, staklo, PET ambalaža, i drugo) je ponekim naseljima uspostavljen, dok u nekima je u fazi uspostave.

Rješenje problema održivog upravljanja otpadom na području SMŽ-e zahtijeva znatna ulaganja u saniranje, zatvaranje i prenamjenu postojećih odlagališta otpada, te širenje mreže zelenih otoka i reciklažnih dvorišta te izgradnju i uspostavu Županijskog centra za gospodarenje otpadom.

7. Institucionalna infrastruktura

7.1. Obrazovanje

Obrazovni sustav Sisačko-moslavačke županije kojoj pripada područje LAG-a UNA uključuje obrazovne programe koji se provode na razini predškolskog, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. U obrazovnim ustanovama, pored redovitih obrazovnih programa, organiziraju se i provode programi besplatnih tečajeva stranih jezika, natjecanja i smotre učenika, kao i niz drugih izvannastavnih aktivnosti.

7.1.1. Predškolski odgoj

U vlasništvu grada i općina na području LAG-a UNA postoji ukupno 3 dječja vrtića, što čini svega 20 % ukupnog broja dječjih vrtića na području Sisačko-moslavačke županije. U okviru njih provode se redoviti cjelodnevni i poludnevni programi predškolskog odgoja.

Na navedenom području ne postoje privatni dječji vrtići kao niti oni organizirani od strane vjerskih zajednica, što predstavlja svojevrsan potencijal.

U općinama Jasenovac, Hrvatska Dubica i Majur određene su lokacije za izgradnju novih vrtića. Objekti predškolskih ustanova na području Sisačko-moslavačke županije uglavnom su građeni namjenski, a prosječna im je starost 25 godina. Opremljenost uglavnom nije zadovoljavajuća, jer vrtići ne raspolažu odgovarajućim dvoranama za tjelesnu aktivnost i igralištima. Unaprjeđenje opremljenosti predškolskih ustanova zahtijeva dodatna financijska sredstva.

7.1.2. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Prema podatcima za školsku godinu 2010./2011. sustavom osnovnog obrazovanja u SMŽ je obuhvaćeno ukupno 14 233 učenika. Sustav osnovnoškolskog obrazovanja obuhvaća 21 osnovnu školu čij je osnivač SMŽ, 9 osnovnih škola u vlasništvu Grada Siska, te 5 osnovnih škola u vlasništvu Grada Kutine. Osnovnoškolsko obrazovanje na području SMŽ-e provodi i 55 područnih škola.

UKUPAN BROJ OSNOVNIH ŠKOLA PO OPĆINAMA I GRADOVIMA SMŽ				
	GRAD - OPĆINA	Broj mat. osnovnih škola	Broj područnih škola	Ukupan broj učenika
1	Hrvatska Kostajnica	1		338
	UKUPNO GRADOVI:	1	0	338

¹⁴ Izvor: Županijska razvojna strategija 2011-2013

2	Donji Kukuruzari	1		134
3	Dvor	1	1	242
4	Hrvatska Dubica	1		184
5	Jasenovac	1	1	182
6	Majur		1	
7	Sunja	1	1	380
	UKUPNO OPĆINE:	5	4	1122
	SVEUKUPNO:	6	4	1460
	SMŽ sveukupno	16	35	14 233

Tablica 12. Broj osnovnih škola na području LAG-a UNA

Na području LAG-a postoje 6 matičnih osnovnih škola, te 4 područne škole. Navedene škole pohađa ukupno 1 460 učenika što čini svega 10,26 % ukupnog broja učenika SMŽ¹⁵. Kao poseban problem javljaju se nekadašnje područne škole, koje nisu više u namjeni, a zbog napuštanja sela i značajnog pada nataliteta, njihova obnova nije predviđena. Zbog velikih razlika u gustoći naseljenosti pojedinih dijelova LAG-a UNA i rapidnog smanjenja broja djece u ruralnim sredinama, javlja se problem organiziranja prijevoza djece u škole. U tablici 15. prikazana je projekcija broja učenika koji su upisali osnovnu školu 2010. g.. Vidljivo je kako se očekuje smanjenje broja učenika do kraja njihovog osnovnoškolskog obrazovanja (do 2018. g), za čak 95 učenika.

**Očekivani broj učenika u završnim razredima osnovnih škola, po školama
u odnosu na šk.god. 2010./2011.**

BROJ UČENIKA U ZAVRŠNIM RAZREDIMA OŠ									
Škola	2010 /11.	2011 /12.	2012 /13.	2013 /14.	2014 /15.	2015 /16.	2016 /17.	2017 /18.	2010.>>>>> >>>>2018.
OŠ Sunja	64	55	45	62	46	44	30	35	-29
OŠ Davorina Trstenjaka	64	38	54	39	49	43	28	21	-43
OŠ Dvor	36	35	36	36	23	24	32	18	-18
OŠ Ivo Kozarčanin	17	31	30	22	21	20	20	21	4
OŠ Jasenovac	25	32	27	35	20	10	19	15	-10
OŠ Katarina Zrinska	15	23	17	21	15	16	9	16	1
OŠ kojima je osnivač SMŽ	221	214	209	215	174	157	138	126	-95

Tablica 13. Projekcija broja učenika upisanih u 1. razred osnovne škole 2010. g.

Sustav srednjoškolskog obrazovanja i odgoja na području SMŽ-e uključuje 15 srednjih škola. Prema podacima za školsku godinu 2010./2011., srednje škole pohađa ukupno 5 454 učenika u 250 razrednih odjela. Broj srednjih škola i njihovi prostorni uvjeti, te njihova lociranost s obzirom na lošu neravnomjernu naseljenost Županije, ne zadovoljava u cijelosti potrebe za srednjoškolskim obrazovanjem. Na području LAG-a UNA postoji jedna srednja škola (u Gradu Hrvatskoj Kostajnici) s ukupno 268 učenika, što čini 4,91 % ukupnog broja srednjoškolskih učenika SMŽ.

¹⁵ Izvor: Županijska razvojna strategija 2011-2013

7.1.3. Visokoškolsko obrazovanje

Visokoškolsko obrazovanje Sisačko-moslavačke županije koncentrirano je u Sisku (Metalurški fakultet, te Fakultet organizacije i informatike Varaždin – Centar Sisak), Petrinji (Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Petrinji) i Kutini (Visoka poslovna škola Libertas).

Relativna blizina grada Zagreba sa svim njegovim ustanovama visokoškolskog obrazovanja je često destimulirajući faktor za osnivanje novih visokoškolskih ustanova u Sisačko-moslavačkoj županiji, kako u području formalnog obrazovanja, tako i u području cjeloživotnog učenja. Sisačko-moslavačka županija također redovito stipendira studente koji se obrazuju u područjima suficitarnih zanimanja u gospodarstvu Sisačko-moslavačke županije.

7.1.4. Obrazovni centar Spomen područja Jasenovac

Temeljne zadaće Spomen područja Jasenovac su: sačuvati sjećanje na jasenovačke stradalnike i podučiti nenasilju, demokraciji i ljudskim pravima. Uz Memorijalni muzej u Spomen području Jasenovac djeluje i Obrazovni centar.

Iz Obrazovnog centra Spomen područja Jasenovac mladi u svijet upućuju poruke mira, svoj glas protiv mržnje, isključivosti, rasizma, ksenofobije i svakog oblika netolerancije.

7.2. Zdravstvo

Zdravstvenu zaštitu na području LAG-a UNA pružaju tri ustanove (Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije, Dom zdravlja Sisak i Dom zdravlja Kutina) te više koncesionara iz područja zdravstvene djelatnosti opće (obiteljske) medicine, dentalne medicine te zdravstvene djelatnosti zdravstvene njege u kući.

Dom zdravlja Kutina je na području LAG-a UNA u Općini Jasenovac organizirao zdravstvenu zaštitu stanovništva kroz rad jednog tima opće medicine (liječnik i medicinska sestra) i jednog tima dentalne medicine (liječnik i medicinska sestra) te patronažne sestre. Općina je u mreži zdravstvene njege u kući bolesnika pokrivena s jednim mjestom koje je popunjeno.

Dom zdravlja Sisak je na području LAG-a UNA organizirao po jedinicama lokalne samouprave zdravstvenu zaštitu stanovništva kroz rad u :

Općini Dvor, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine,
Gradu Hrvatska Kostajnica, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine,
Općini Hrvatska Dubica, jedan tim opće medicine i jedan tim dentalne medicine,
Općina Sunja, tri tima opće medicine i dva tima dentalne medicine, dok u općinama Majur i Donji Kukuruzari zbog blizine Hrvatske Kostajnice nema popunjenih timova.

Na 13. sjednici Županijske skupštine SMŽ (održanoj 21. veljače 2.011.), donesena je Odluka osnivanju Zavoda za hitnu medicinu uspostavom kojeg će hitnom medicinskom pomoći biti pokriveno i područje LAG-a UNA.

Mreža zdravstvene njege u kući bolesnika predviđa mjesta u svim jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a UNA osim u Općini Majur, no zdravstvena njega bolesnika u kući organizirana je u Hrvatskoj Kostajnici i Hrvatskoj Dubici kroz jedno mjesto i Sunji kroz dva mjesta, dok Općina Dvor nema organizirane zdravstvene njege u kući iako ima mrežom predviđena dva mjesta i Općina Donji Kukuruzari nema popunjeno jedino mjesto predviđeno mrežom. Zbog udaljenosti između naselja i procjene da se sa dobivenim sredstvima od strane HZZO-a neće moći pokriti nastale troškove mreža zdravstvene njege u kući, nije popunjena planirana mreža u dijelu jedinica lokalne samouprave.

Dom zdravlja Sisak je dodatno na području LAG-a UNA organizirao :

1. Zdravstvenu zaštitu predškolske djece - kroz neugovoreni zdravstveni standard osigurao - na području Dvora i Hrvatske Kostajnice što znači da pokriva i područje Donjih Kukuruzara, Majura i Hrvatske Dubice – dolazak specijaliste pedijatra četiri puta mjesečno.

2. Internu medicinu - usluge specijaliste interniste - kroz neugovoreni zdravstveni standard osigurao - u Dvoru i Hrv. Kostajnici te pripadajućim naseljima, Hrv. Dubica, Majur i Donji Kukuruzari, dolazak specijaliste interniste dva puta mjesečno.

Zavod za javno zdravstvo Sisačko moslavačke županije za cjelokupno stanovništvo osigurava kontinuirano pružanje zdravstvene zaštite iz domene epidemiologije, mikrobiologije i školske medicine, kao i osiguranje svih parametara prema Programu mjera zaštite pučanstva od zaraznih, nezaraznih bolesti kao i bolesti prouzročenih ekološkim činiteljima koji je za 2011. godinu usvojen od strane Županije jer prati stanje zdravlja, pobola, rada zdravstva, stanja uzrokovanih ekološkim činiteljima i na području LAG-a Una, a sve u cilju unapređenja zdravlja stanovništva.

- Zavod za javno zdravstvo Sisačko moslavačke županije kontinuirano prati i analizira zdravstvenu situaciju na području cijele Sisačko-moslavačke županije, pa tako i u gore navedenim mjestima, te prema potrebi planira, provodi i nadzire ishod mjera za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti i drugih stanja sukladno Zakonu o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN 79/07) i pripadajućim Pravilnicima (NN br. 23 / 94) kroz djelatnosti Službe za epidemiologiju i Službe za medicinsku mikrobiologiju i parazitologiju.

Također, kroz provedbu Projekata Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi RH, prati se:

- 1) Rano otkrivanje tumora dojke kod žena u dobi od 50-69 godina, pozivaju se svake druge godine,
- 2) Rano otkrivanje tumora debelog crijeva, pozivaju se sve osobe od 50-75 godina starosti svake druge godine.

Higijensko epidemiološki timovi Službe za epidemiologiju svakodnevno rade u ambulantomama u Sisku, Kutini, Novskoj i Petrinji, a organiziran je i rad jedanput tjedno u ambulanti u Dvoru, Hrvatskoj Kostajnici, Glini i Topuskom te je na taj način organizirana dostupnost epidemiološke zdravstvene zaštite za sve stanovnike na tim područjima.

Epidemiološki izvodi, anketiranje i cijepljenje prema indikaciji često se obavljaju odlascima na teren jer visoka starosna dob, samačka kućanstva i problemi s prijevozom onemogućuju dolazak pacijenta u ambulante.

Rad Službe za mikrobiologiju i parazitologiju

Osim mogućnosti osobnog dolaženja pacijenata u mikrobiološki laboratorij u Sisku svakim danom u tjednu od ponedjeljka do subote, prikupljanje uzoraka za mikrobiološku dijagnostiku iz ambulanti PZZ koje su u Hrvatskoj Kostajnici, Hrvatskoj Dubici i Dvoru te dostava gotovih nalaza, organizirano se provodi na način da djelatnici Zavoda za javno zdravstvo dva puta tjedno idu na teren po uzorke i dostavljaju ih u mikrobiološke laboratorije u Sisku i Petrinji.

Također je uspostavljena dobra komunikacija mikrobiologa s liječnicima iz PZZ vezano uz konzultacije oko mikrobiološke dijagnostike uzročnika zaraznih bolesti, odabira i trajanja antimikrobne terapije, konzultacije oko uzimanja uzoraka za mikrobiološku dijagnostiku i dr. Kod pojave epidemije zarazne bolesti moguća je identifikacija uzročnika u laboratorijima Zavoda.

Rad Službe za školsku i sveučilišnu medicinu

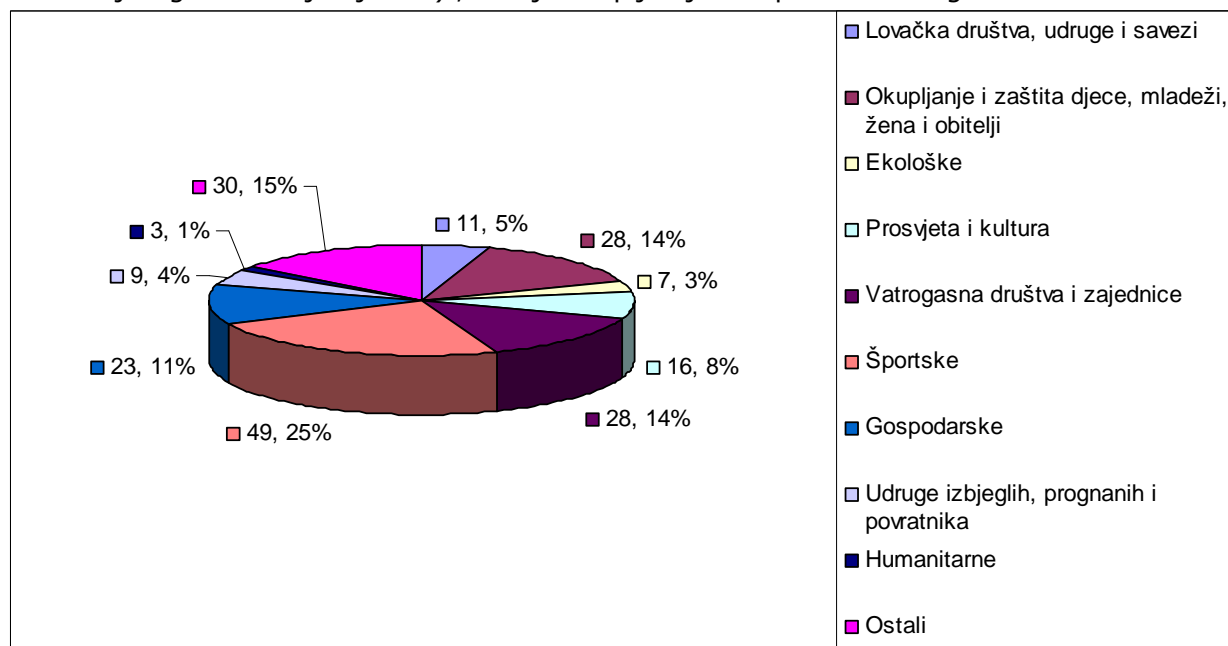
Sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti provedba preventivno-odgojnih mjera zdravstvene zaštite u osnovnim i srednjim školama provodi se kontinuirano.

7.3. Civilno društvo

Prema podacima Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, Službe za opću upravu, na području Sisačko-moslavačke županije registrirana je 1610 udruga. Više od polovine registriranih udruga djeluje u gradovima. Svojim djelokrugom udruge pokrivaju sva područja društvenog života stanovnika Županije, od sporta i kulture do poljoprivrede, vatrogasnih društava i zajednica, lovačkih društava i udruga koje se bave okupljanjem i zaštitom djece, mladih i žena. Pretpostavlja se da čak jedna trećina registriranih udruga

nije aktivna. Mnoge udruge nemaju sustavne izvore financiranja i svoje redovite programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski uz pojedinačna pokroviteljstva. Uspješnije su udruge sa stalno zaposlenim djelatnicima koje redovitim kandidiranjem projekata uspijevaju financirati svoje programe iz domaćih i međunarodnih izvora.

Na području LAG-a UNA registrirano je 204 udruge¹⁶ (u Hrvatskoj Kostajnici 38 udruge, Dvoru 41, Donjim Kukuruzarima 17, Hrvatskoj Dubici 16, Jasenovcu 35, Majuru 8, te u Sunji registrirano je njih 47) , a najzastupljenije su športske udruge.

Slika 14. Zastupljenost udruge po pojedinim djelatnostima.

Ključni problemi:

- nedostatak predškolskih ustanova
- propadanje nekad područnih škola u ruralnim sredinama
- nedovoljna uključenost lokalnog stanovništva u programe cjeloživotnog učenja
- potrebno unaprijediti razina znanja i vještina lokalnog stanovništva
- rastući broj korisnika socijalnu skrbi
- sve veći broj socijalno ugroženih
- nerazvijen sustav izvaninstitucionalne skrbi i volonterizma
- nedostanak inicijativa civilnog društva

¹⁶ Prema podacima iz Registra udruge Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji na dan 25. veljače 2011. g.

SWOT ANALIZA

SNAGE (Strengths) [+]	SLABOSTI (Weaknesses) [-]
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prirodna ljepota rijeke Une, bioraznolikost i čista energija vodenog toka ▪ povoljan prometno-zemljopisni položaj područja LAG-a, blizina prometnica koje povezuju istočnu i zapadnu Hrvatsku, te jugoistočnu Europu i mediteranske zemlje ▪ snažna povijesna tradicija obrta i poljoprivrede ▪ bogata prirodna bioraznolikost osnova za okolišno prihvatljivu i održivu poljoprivrednu proizvodnju ▪ postojanje velikih površina ekološki čistog prostora pogodnog za razvoj ekološke proizvodnje ▪ postojanje autohtonih pasmina domaćih životinja i autohtonih sorti voća i povrća ▪ postojanje jedinstvenih prirodnih vrijednosti od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja ▪ visok stupanj očuvanosti okoliša i prirode ▪ velik potencijal za razvoj turizma ▪ postojanje rekreativnih sadržaja uz rijeku Unu ▪ raznovrsno i vrlo bogato kulturno i arheološko nasljeđe ▪ postojanje potpora i poduzetničkih zona za razvoj poduzetništva i zadrugarstva ▪ visoka kvaliteta eko-proizvoda ▪ dobro razvijena cestovna mreža u nekim dijelovima LAG-a ▪ iskustvo u pripremi i provedbi projekata financiranih iz raznih fondova ▪ otvorenost područja LAG-a za međužupanijsku, međuregionalnu, prekograničnu i međunarodnu suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ visoka stopa nezaposlenosti, te nepovoljna dobna i kvalifikacijska struktura nezaposlenih osoba ▪ dugogodišnji trend depopulacije i negativnog prirodnog prirasta, te starenja stanovništva ▪ fragmentiranost (usitnjenost) poljoprivrednog zemljišta, te neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ tradicionalna poljoprivreda slabo razvijena, zastarjela mehanizacija, nedostatak otkupnih stanica za šumske plodine, te sušara i hladnjača za voće, povrće i šumske plodine ▪ nedovoljno razvijeno poduzetničko okruženje i poduzetnička kultura ▪ posljedice ratnih razaranja su prepreka razvoju u nekim područjima (minirana područja, oštećena infrastruktura, depopulacija) ▪ nedostatna edukacija poduzetnika, nedovoljna promidžba proizvoda ▪ nedovoljan broj ekoloških poljoprivrednih udruga i zadruga ▪ nezadovoljavajuće stanje prometne infrastrukture ▪ nedovoljno razvijen javni prijevoz ▪ vodoopskrbni sustavi i sustavi odvodnje te pročišćavanja otpadnih voda trebaju izgradnju i/ili rekonstrukciju i nadogradnju ▪ neiskorišten potencijal željezničkog i riječnog prijevoza ▪ ograničeni kapaciteti opskrbe električnom energijom ▪ nedovoljno iskorišteni potencijali obnovljivih izvora energije ▪ izražen trend napuštanja i propadanja seoskih sredina ▪ nedovoljna razina zaštite šuma hrasta i kestena ▪ nepostojanje ekološki učinkovitih sustava za gospodarenje otpadom na području LAG-a ▪ nedovoljna uključenost kulturno-povijesne baštine i prirodnih vrijednosti u turističku ponudu ▪ nedovoljna i neujednačena sposobnost privlačenja sredstava EU fondova ▪ nedostatna razvijenost i organiziranost civilnog društva ▪ nedostatno korištenje programa

SNAGE (Strengths) [+]	SLABOSTI (Weaknesses) [-]
	cjeloživotnog učenja

MOGUĆNOSTI (Opportunities) [++]	PRIJETNJE (Threats) [--]
<ul style="list-style-type: none"> ▪ planirano poboljšanje cestovne infrastrukture koje će skratiti putovanje do auto-ceste Zagreb-Beograd i povezati područje LAG-a s europskom mrežom, a što uključuje izgradnju auto-ceste Zagreb-Sisak ▪ intenziviranje poljoprivredne proizvodnje i mogućnost integriranja poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu ▪ porast potražnje za selektivnim oblicima turizma ▪ održiva eksploatacija prirodnih resursa i kulturno-povijesne baštine za potrebe gospodarskog razvoja ▪ jačanje prekogranične suradnje ▪ privlačenje ulaganja ▪ smanjenje nezaposlenosti putem razvoja turizma, ekološke poljoprivrede, proizvodnje hrane ▪ veliki potencijal korištenja obnovljivih izvora energije ▪ strateško usmjeravanje infrastrukturnih ulaganja kao potpora razvoju gospodarstva ▪ stvaranje nove i poboljšanje postojeće telekomunikacijske, elektroenergetske, vodoopskrbne i kanalizacijske infrastrukture ▪ kontinuirano poticanje podizanja razine obrazovanja na svim razinama, uključujući programe prekvalifikacije i cjeloživotnog učenja ▪ stvaranje povoljnog okruženja za ostanak mlađe populacije, povratak lokalnog i doseljavanje novog kvalificiranog stanovništva ▪ kreiranje jedinstvenog europskog modela održivog turizma koji čuva okoliš i kulturno-povijesno naslijeđe ▪ razvijanje ekološki prihvatljivih sustava gospodarenja otpadom, te prihvaćanje tehnologija recikliranja otpada 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontinuirani proces depopulacije, starenja stanovništva i deruralizacije ▪ nekonkurentnost poljoprivrednih proizvoda ▪ nestabilna nacionalna monetarna i fiskalna politika ▪ nedostatak stručne potpore proizvođačima ▪ daljnje povećanje migracija selo-grad, odljev stručnog i visokoobrazovnog kadra ▪ daljnja degradacija infrastrukture radi nedostatka investicija ▪ nedostatak jedinstvenog sustava gospodarenja otpadom ▪ povećanje socijalne isključenosti ranjivih skupina ▪ nepravodobno obnavljanje i propadanje tradicijske graditeljske baštine ▪ neučinkovito upravljanje šumskim resursima

STRATEŠKI CILJEVI

CILJ 1. Integriran razvoj zajedničkog gospodarskog prostora i povećanje zapošljivosti

CILJ 2. Revitalizacija ruralnog prostora i unapređenje kvalitete života

CILJ 3. Održivo upravljanje okolišom, prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom

PRIORITETI, MJERE

Prioritet 1.1. Razvoj konkurentne poljoprivredne proizvodnje

Mjera 1.1.1. Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta

Mjera 1.1.2. Odvodnja i navodnjavanje

Mjera 1.1.3. Stvaranje povoljnog financijskog okruženja

Mjera 1.1.4. Razvoj, istraživanje i razvoj novih tehnologija

Mjera 1.1.5. Potpora certificiranju, zaštiti i standardizaciji poljoprivrednog zemljišta i poljoprivrednih proizvoda

Mjera 1.1.6. Brendiranje i marketing poljoprivrednih proizvoda

Mjera 1.1.7. Unaprijeđenje ekološke poljoprivredne proizvodnje

Prioritet 1.2. Promicanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, obrta

Mjera 1.2.1. Unaprijeđenje razvoja šumarstva, te drvno-prerađivačke proizvodnje

Mjera 1.2.2. Poticanje razvoja ostalih grana proizvodno-prerađivačkog sektora

Mjera 1.2.3. Razvoj poduzetničke infrastrukture (razvojne agencije, poduzetnički inkubatori, tehnološki parkovi)

Mjera 1.2.4. Očuvanje postojećih tradicijskih i umjetničkih, te potpora razvoju novih obrta

Mjera 1.2.5. Razvoj socijalnog poduzetništva

Prioritet 1.3. Razvoj ruralnog turizma i ostalih selektivnih oblika turizma

Mjera 1.3.1. Povećanje smještajnih kapaciteta

Mjera 1.3.2. Unapređenje i razvoj novih turističkih proizvoda

Mjera 1.3.3. Poboljšanje razine i vrsta usluga

Prioritet 2.1. Razvoj prometne i komunalne infrastrukture

Mjera 2.1.1. Izgradnja i održavanje prometne i komunalne infrastrukture

Prioritet 2.2. Povećanje kvalitete i opsega usluga za stanovnike ruralnog područja

Mjera 2.2.1. Demografski poticaji

Mjera 2.2.2. Povećanje dostupnosti javnih i socijalne usluge

Mjera 2.2.3. Potpora razvoju korištenja novih tehnologija

Prioritet 2.3. Podizanje razine znanja i vještina lokalne zajednice

Mjera 2.3.1. Promocija i podrška programima cjeloživotnog učenja, stručnog usavršavanja i prekvalifikacije

Prioritet 2.4. Organiziranje aktivne zajednice

Mjera 2.4.1. Razvoj izvaninstitucionalnih oblika skrbi, volonterizma i samopomoći

Mjera 2.4.2. Potpora partnerskim i inicijativama civilnog društva

Mjera 2.4.3. Razvoj programa socijalne uključenosti

Prioritet 3.1. Zaštita i unapređenje kvalitete okoliša

Mjera 3.1.1. Učinkovito gospodarenje otpadom i sanacija odlagališta

Mjera 3.1.2. Poboljšanje sustava vodoopskrbe i pročišćavanje otpadnih voda

Mjera 3.1.3. Promicanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energija

Mjera 3.1.4. Razvoj sustava prevencije zagađenja i onečišćenja, mjerenje i praćenja kakvoće okoliša

Prioritet 3.2. Očuvanje i vrednovanje prirodnih bogatstava/resursa i kulturno-povijesne baštine

Mjera 3.2.1. Istraživanje i valorizacija prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti

Mjera 3.2.2. Valorizacija, zaštita i učinkovito upravljanje materijalnim i nematerijalnim naslijeđem

Mjera 3.2.3. Učinkovito korištenje i upravljanje prirodnim i kulturno-povijesnim vrijednostima

METODOLOGIJA PRAĆENJA PROVEDBE STRATEGIJE

PRILOG 1

Popis naselja LAG-a UNA

Grad Hrvatska Kostajnica

Hrvatsku Kostajnica, Panjani, Čukur, Rosulje, Selište Kostajničko, Utolica i Rausovac

Općina Donji Kukuruzari

Babina Rijeka, Borojevići, Donja Velešnja, Donji Bjelovac, Donji Kukuruzari, Gornja Velešnja, Gornji Bjelovac, Gornji Kukuruzari, Knezovljani, Komogovina, Kostreši Bjelovački, Lovča, Mečenčani, Prevršac, Umetić

Općina Dvor

Bansko Vrpolje, Buinja, Buinjski Riječani, Čavlovica, Ćore, Divuša, Donja Oraovica, Donja Stupnica, Donji Dobretin, Donji Javoranj, Donji Žirovac, Draškovac, Dvor, Gage, Glavičani, Golubovac, Divuški, Gorička, Gornja Oraovica, Gornja Stupnica, Gornji Dobretin, Gornji Javoranj, Gornji Žirovac

Općina Hrvatska Dubica

Hrvatska Dubica, Baćin, Donji i Gornji Cerovljani, Slabinja i Živaja

Općina Jasenovac

Jasenovac, Košutarica, Mlaka, Uštica, Višnjica, Tanac, Drenov Bok, Krapje, Puska i Trebež

Općina Majur

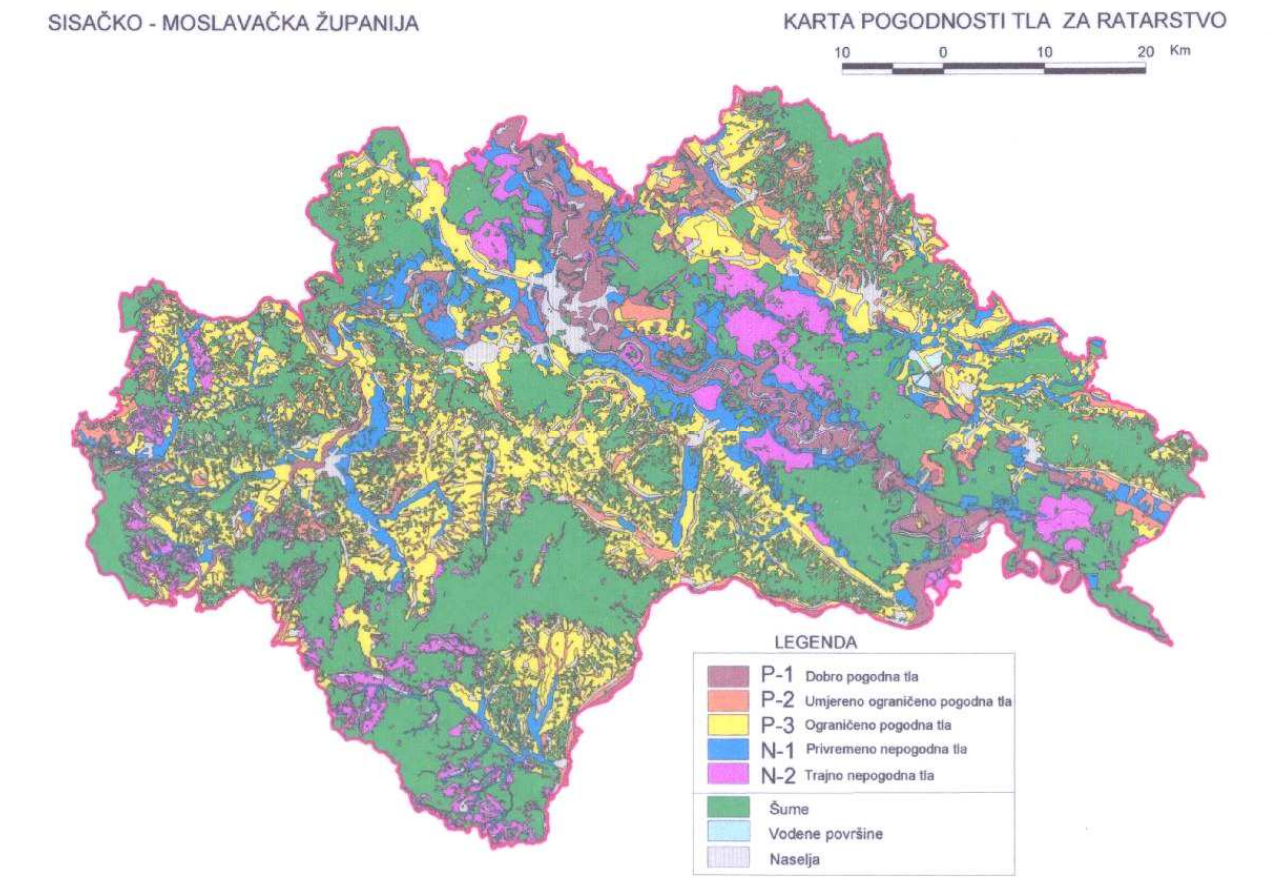
Majur, Stubalj, Graboštani, Mračaj, Kostrići, Gornji Hrastovac, Gornja Meminska, Svinica, Srednja Meminska, Malo Krčevo i Veliko Krčevo

Općina Sunja

Bestrma, Bistrač, Blinjska Greda, Bobovac, Brđani Cesta, Brđani Kosa, Crkveni Bok, Čapljani, Četvrtkovac, Donja Letina, Donji Hrastovac, Drljača, Gornja Letina, Gradusa Posavska, Greda Sunjska, Ivanjski Bok, Jasenovčani, Kinjačka, Kladari, Kostreši Šaški, Krivaj Sunjski, Mala Gradusa, Mala Paukova, Novoselci, Papići, Petrinjci, Pobrđani, Radonja Luka, Selišće Sunjsko, Sjeverovac, Slovinci, Staza, Strmen, Sunja, Šaš, Timarci, Vedro Polje, Velika Gradusa, Vukoševac i Žreme

PRILOG 2

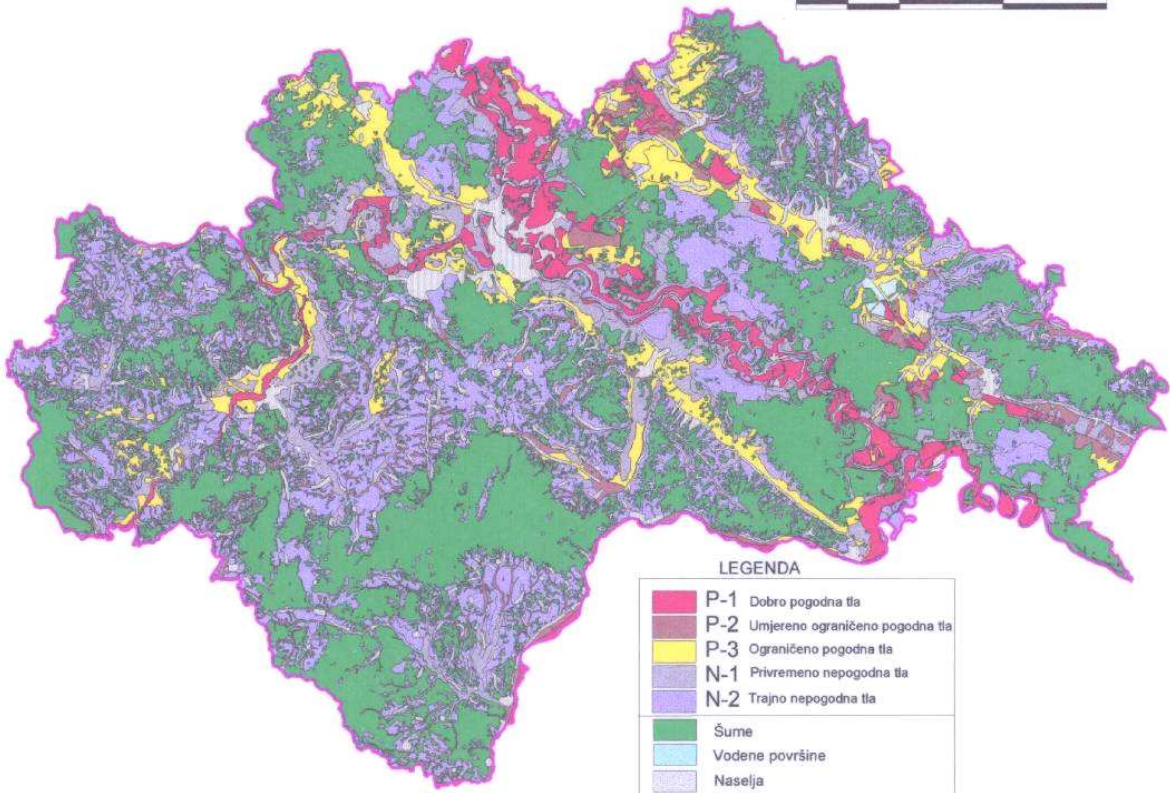
Slika 4. Karta pogodnosti tla za ratarstvo¹⁷

Slika 5. Karta pogodnosti tla za povrtlarstvo¹⁸

17 Izvor: PLAN NAVODNJAVANJA SISACKO-MOSLAVACKE ŽUPANIJE, lipanj 2008.

18 Isto

LEGENDA

	P-1 Dobro pogodna tla
	P-2 Umjereno ograničeno pogodna tla
	P-3 Ograničeno pogodna tla
	N-1 Privremeno nepogodna tla
	N-2 Trajno nepogodna tla
	Šume
	Vodne površine
	Naselja

PRILOG 3**POPIS ŽUPANIJSKIH CESTA NA PODRUČJU
LAG-A**

red. br.	broj ceste	NAZIV CESTE	duljina (km)	makadam (km)
1.	Ž3209	Topolovac (Ž3205) - Gušće - Puska - Jasenovac (D47)	20,1	
2.	Ž3211	Gornja Letina - Sunja - D224	8,1	1,9
3.	Ž3234	D6 - Veliki Šušnjar - Miocinovici - D. Stupnica - D6	11,5	
4.	Ž3241	L33110 - Prevršac - D30	4,7	
5.	Ž3244	D30 - M. Gradusa - Drljace - D224	13,9	4,5
6.	Ž3245	Grabošćani (D224) - želj. postaja - V. Krčevo	3,8	0,0
7.	Ž3247	Sunja (Ž3211) - Bistrac - Strmen - Slovinci - Timarci	29,1	6,1
8.	Ž3249	Nova Subocka (Ž3124) - St. Subocka - Krapje (Ž3209)	1,1	
9.	Ž3253	D47 - Košutarica - Mlaka	11,5	2,5
10.	Ž3262	Goricka - D. Javoranj - D6	11,8	
11.	Ž3263	Zrin (L33153) - G.Oraovica - Divuša (D47)	11,6	2,9
12.	Ž3264	Šaš (Ž3294) - Utolica - D47	8,9	4,5
13.	Ž3294	Sunja (D224) - Hr. Dubica (D47) - G. P. Hr. Dubica (gr. BiH)	13,0	
Ukupno županijske ceste na području LAG-a			149,1	22,4

Izvor: Županijska uprava za ceste Sisačko-moslavačke županije

PRILOG 4**POPIS LOKALNIH CESTA NA PODRUČJU LAG-A**

red br.	broj ceste	NAZIV CESTE	duljin a (km)	makada m (km)
1.	L3311 0	Borojevici (Ž3241) - Lovča	7,2	7,2
2.	L3311 1	Umetici (D30) - G.Bjelovac - D. Bjelovac (L33112)	3,9	
3.	L3311 2	D30 - Kostreši Bjelovački - G.Kukuruzari - D30	4,5	1,5
4.	L3311 4	Babina Rijeka - D. Kukuruzari (D30)	4,5	
5.	L3319 2	D30 - D.Velešnja	1,5	
Ukupno Općina Donji Kukuruzari			21,6	8,7
6.	L3314 7	Ž3231 - Bojna - Kobiljak - Ostojic - Donji Žirovac (D6)	11,3	3,3
7.	L3314 9	Ljeskovac - Ž3234	3,5	2,2
8.	L3315 0	D6 - Majdan	4,0	3,8
9.	L3315 2	Zrin (Ž3263) - Zrinski Brdani Rudeži - Švrakarica - Paukovic (Ž3262)	7,8	2,6
10.	L3315 3	Zrin (Ž3263) - Donji Javoranj (Ž3262)	8,5	2,4
11.	L3315 4	Goricka (Ž3262) - Pedalj - Donja Stupnica (Ž3234)	7,0	4,4
12.	L3315 5	Grabovica - L33154	3,9	3,9
13.	L3315 6	Udetin - Bansko Vrpolje (L33157)	3,2	1,4
14.	L3315 7	Ž3262 - Glavicani - Bansko Vrpolje - Core - Vanici (D6)	6,1	1,1
15.	L3316 0	Rogulje - Ž3263	1,5	
16.	L3316 1	Lotine - Šegestin - L33153	7,3	1,9
17.	L3316 2	Rijecani Buinjski - L33163	1,9	
18.	L3316 3	Buinja - Ž3263	2,1	
19.	L3316 4	Šakanlije - Jovac (L33166)	2,1	
20.	L3316 5	Volinja- D 47	1,6	1,6
21.	L3316 6	D47 - Jovac - Ž3263	4,8	
22.	L3316 7	Trgovi - D6 - Kosna	4,1	
23.	L3316 8	Gage - D6	3,2	3,2
24.	L3316 9	Ž3262 - Hrtic - Dvor (L33176)	4,0	0,3
25.	L3317	Socanica - L33171	1,9	1,9

	0			
26.	L3317 1	D6 - Javnica - Kotarani	8,7	
27.	L3317 3	L33175 - Gornji Dobretin - L33175	7,4	6,6
28.	L3317 5	Matijevici (D6) - Javornik - Donji Dobrtin - Ivanjska (gr. R. BiH)	11,4	8,5
29.	L3317 6	Dvor: D47 - D6	1,1	
30.	L3318 7	D6 - Gornji Žirovac	3,8	
31.	L3318 9	Rujevac - D6	1,4	
32.	L3319 1	Ljubina - D6	6,1	
		Ukupno Općina Dvor	129,7	49,1
33.	L3317 7	Ž3294 - Baćin - D47	2,7	
34.	L3317 8	Donji Cerovljani (Ž3294) – želj. postaja – D47	4,2	2,5
		Ukupno Hrvatska Dubica	6,9	2,5
35.	L3312 7	L33126 - Selište Kostajnicko -Hrvatska Kostajnica (D47)	8,0	2,2
36.	L3315 9	D 30 - Čukur	3,0	
37.	L3318 0	Hrvatska Kostajnica: D47 - D47	0,5	
		Ukupno Grad Hrvatska Kostajnica	11,5	2,2
38.	L3318 4	Višnjica - D47	1,2	
		Ukupno Općina Jasenovac	1,2	0,0
39.	L3311 6	D224 – Četvrtkovac – Radonja Luka – L33117	0,8	0,8
40.	L3311 7	M. Gradusa (Ž3244) – Svinica – G. Hrastovac (D224)	10,2	0,0
41.	L3311 8	L33117 - M.Krčevo - V.Krčevo (Ž3245)	2,9	1,1
42.	L3312 6	D224 - G.Meminska - Timarci (Ž3247)	3,9	3,9
43.	L3312 7	L33126 - Selište Kostajničko -Hrvatska Kostajnica (D47)	2,1	0,4
44.	L3312 8	Graboštani (D224) – Mračaj	3,6	3,0
45.	L3313 3	Kostajnicki Majur (D224) - Kostrići	2,5	2,5
		Ukupno Općina Majur	26,0	11,7
46.	L3306 0	D224 - Pola	1,3	
47.	L3306 2	Bestрма - D224	5,6	
48.	L3306 4	D224 - Kinjacka Velika Gradusa (Ž3244)	7,4	2,7
49.	L3306 6	Brdani Kosa (D224) - Vukoševac - Ž3244	4,7	4,1
50.	L3306 7	Gornja Letina (Ž3211) - Donja Letina	2,8	2,8
51.	L3306 8	Selišće Sunjsko - Ž3247	1,0	0,4

52.	L3310 9	Letovanci (Ž3208) - Staro Selo - Kladari - M. Gradusa (Ž3244)	4,4	4,4
53.	L3311 5	Drljaca (Ž3244) - Cetvrtkovac (L33116)	1,0	
54.	L3311 6	D224 - Cetvrtkovac - Radonja Luka - Svinica (Ž3245)	6,7	0,5
55.	L3311 8	L33117 - M.Krcevo - V.Krcevo (Ž3245)	2,9	1,1
56.	L3311 9	Donji Hrastovac (D521) - D224	1,7	1,7
57.	L3312 0	Staza (D224) - Želj.postaja	1,0	
58.	L3312 1	L33126 - Staza (D224)	2,3	1,4
59.	L3312 2	L33126 - Pobrdani (D224)	2,0	2,0
60.	L3312 3	L33126 - Capljani - D224	2,4	2,4
61.	L3312 4	G.Meminska (L33126) - Jasenovcani - D224	2,4	2,4
62.	L3312 6	D521 - G.Meminska - Timarci (Ž3247)	2,7	2,7
63.	L3312 8	Graboštani (D521) - Mračaj - L33127	3,6	
64.	L3312 9	Sunja (Ž3211) - D224	3,3	1,3
65.	L3313 0	Sunja (L33129) - D224	1,4	
66.	L3313 1	Sunja (L33129) - Krivaj Sunjski	2,6	
67.	L3313 2	Ž3247 - Žreme	1,2	
68.	L3313 4	L33127 - Rausovac - Ž3264	3,5	1,2
69.	L3313 5	Ž3247 - D224	1,2	
70.	L3313 6	Strmen (Ž3247) - Crkveni Bok - Ivanjski bok	5,7	
71.	L3317 8	Donji Cerovljani (D224) - želj.postaja - D47	4,2	3,7
Ukupno Općina Sunja			79,0	34,8
Ukupno lokalne ceste na području LAG-a			274,7	109,0

Izvor: Županijska uprava za ceste Sisačko-moslavačke županije